

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FILOZOFSKI FAKULTET
ODSJEK ZA INFORMACIJSKE I KOMUNIKACIJSKE ZNANOSTI

MORANA PODNAR

**INFORMACIJSKO PONAŠANJE I NAVIKE UČENIKA
OSNOVNE ŠKOLE**

Diplomski rad

Mentorica: prof. dr. sc. Sonja Špiranec

Zagreb, travanj 2018.

SADRŽAJ:

1. Uvod.....	5
2. Pismenost.....	6
2.1. Općenito o pismenosti.....	6
2.2. Pismenost u Republici Hrvatskoj.....	7
2.3. Informacijska pismenost.....	8
2.3.1. Osnovni elementi informacijske pismenosti.....	9
2.4. Vrste pismenosti.....	10
3. Obrazovanje.....	11
3.1. Primjena informacijske i komunikacijske tehnologije u odgojno- obrazovnom sustavu.....	12
3.2. Učenje.....	14
3.2.1. Učiti kako učiti.....	15
3.3. Cjeloživotno učenje.....	17
4. Uloga školskog knjižničara u programima informacijske pismenosti.....	19
5. Istraživanje.....	24
5.1. Uvod u istraživanje i opis problema.....	24
5.2. Cilj i svrha istraživanja.....	25
5.3. Hipoteze.....	25
5.4. Metodologija istraživanja.....	26
5.5. Rezultati istraživanja.....	27
5.5.1. Demografska pitanja.....	27
5.5.2. Grupa pitanja za potvrdu prve, druge i četvrte hipoteze...	30
5.5.3. Grupa pitanja za potvrdu treće hipoteze.....	37
5.6. Analiza rezultata istraživanja.....	43
6. Zaključak.....	45

SAŽETAK:

U vremenu modernih medija i munjevitih tehnoloških dostignuća svakodnevno nas okružuju brojne informacije. Često se pri tome događa da njima ne znamo upravljati niti ih znamo koristiti, bilo da su one vjerodostojne i potrebne ili pak nepotrebne. Obzirom da se odraslim osobama nije lako snaći s velikom količinom informacija, za očekivati je da je djeci to još teže, a jedan od glavnih razloga je nedovoljna informacijska pismenost.

Stoga su u ovom radu istraženi informacijsko ponašanje i navike učenika jedne osnovne škole u Zagrebu. Osim toga ispitane su zadaće i angažman škole i školske knjižnice u osposobljavanju učenika za kritičko mišljenje te odgajanju aktivnih korisnika informacija. U radu je korištena istraživačka metoda pismenog prikupljanja podataka. Istraživanje je provedeno korištenjem anketnog upitnika na 352 učenika trećih, petih i osmih razreda.

Rezultati ankete pokazali su nedovoljnu razinu informacijske pismenosti ispitanika kao i potrebu za dodatnom edukacijom kojom bi bili osposobljeni pronalaziti, evaluirati i koristiti dostupne izvore znanja. Isto tako, nužna je promidžba knjižnice kao ustanove koja učenicima može ponuditi daleko više usluga od onih koje trenutno koriste.

Ključne riječi: osnovna škola, informacijska pismenost, obrazovanje, učenje

ABSTRACT

In the time of modern media and fast-paced technology advancements, every day we are being surrounded by numerous kinds of information. It often happens that we do not know how to manage or use them, whether they are credible and necessary or unnecessary. Given that even the adults have hard time managing large amounts of information, it can be expected that children find it even more difficult. One of the main reasons of this situation is childrens' insufficient information literacy.

Therefore, the aim of this thesis was to investigate the information seeking behavior and habits of Zagreb elementary school pupils. Additionally, tasks and engagement of the school and school library in the training of pupils' critical thinking and in the raising of active users of information were examined. A research methodology of written data collection was used, and the survey was conducted among 352 pupils in the third, fifth and eighth grade.

The results showed an inadequate level of information literacy as well as the need for additional education which will give pupils the skills to find, evaluate and use different sources of knowledge. It is also necessary to promote the library as an institution that can offer more services beyond the ones pupils currently use.

Keywords: elementary school, information literacy, education, learning

1. UVOD

Pismenost se kroz povijest nije uvijek gledala na jednak način. I dok je u prošlosti bilo dovoljno samo znanje čitanja i pisanja, sadašnjost daleko proširuje tu potrebu, a samim tim i definiciju pismenosti. Ne radi se više o statičkom poimanju pismenosti, već o dinamičkom procesu. Svaki pojedinac mora ovladati različitim vrstama pismenosti da bi se lakše snalazio u globalnom svijetu, a tehnologija napreduje velikom brzinom pa se i kompetencije u pismenosti sve brže mijenjaju.¹

Promatrajući pismenost u današnje vrijeme dolazimo do novih spoznaja - uz elementarnu ili primarnu pismenost, upotrebljavaju se i novi termini koje je nametnuo razvoj društvene zajednice i tehnologije. Novi termini u pismenosti su sekundarna ili funkcionalna pismenost (razumijevanje pisanih uputa u svakodnevnom životu) i tercijarna pismenost (koja obuhvaća nove tehnologije, informatiku, kompjutersku pismenost). Upravo je iz ovih dvaju posljednjih oblika pismenosti isključen veliki broj ljudi.²

To je lako uočiti u brojnim javnim službama u kojima se ljudi svakodnevno susreću s problemom popunjavanja raznovrsih formalnih obrazaca te tumačenju raznih ugovora čije nerazumijevanje često dovodi i do većih problema pojedinaca. Do takvih situacija najčešće dolazi upravo zbog nekompetentnosti funkcionalne pismenosti, a da bi osoba stekla potrebne kompetencije i konkurirala u današnjem društvu, nužno je svladavanje svih poteškoća u funkcionalnoj pismenosti.

Današnja djeca susreću se s informacijama u svijetu i globalnoj zajednici mnogo prije negoli krenu u školu → u odgojno-obrazovne ustanove dolaze s mnoštvom informacija posredovanih

¹ Dijanošić, Branko. Prilozi definiranju pojma funkcionalne pismenosti. *Andragoški glasnik* Vol. 13, br. 1, 2009, str. 25.

² Dijanošić, Branko. Funkcionalna pismenost polaznika osnovnog obrazovanja odraslih od trećeg do šestog obrazovnog razdoblja. *Andragoški glasnik* Vol. 16, br. 1, 2012, str. 25., 26.

raznim medijima i ono što od tog sustava ponajprije trebaju jest pomoć u njihovu razumijevanju i učinkovitom korištenju.³

Tu ulogu bi u osnovnoškolskim ustanovama trebali preuzeti učitelji i knjižničari koji bi djecu učili kako učiti i kako raspolagati ponuđenim informacijama.

Vodeći se time, cilj ovog rada je istražiti, analizirati i prikazati trenutno stanje informacijske pismenosti učenika trećih, petih i osmih razreda jedne osnovne škole te uočiti njihovo informacijsko ponašanje kao i kompetencije funkcionalne pismenosti.

2. PISMENOST

2.1. OPĆENITO O PISMENOSTI

Pismenost u užem smislu je sposobnost čitanja i pisanja. Pojam pismenosti višeznačan je i mijenja se u skladu s informacijskim formama koje nameće razina tehnološkog i civilizacijskog razvoja društva. Kako su se kanali obavijesti širili izvan tiskane riječi tako se i pojam pismenosti nije više ograničavao na sposobnost čitanja i pisanja. Suvremeno informacijsko doba, nadilazeći zemljopisne različitosti, nametnulo je novu društvenu praksu, medije i načine kreiranja značenja, a time i novu interpretaciju pismenosti.⁴

U današnje vrijeme, biti pismen, pitanje je opstanka jer nepismena osoba će direktno ili indirektno biti isključena iz društva čime i onemogućena u vlastitom napretku. Kompetencije koje se očekuju od pojedinca mijenjaju se svakodnevno što ga obvezuje na cjeloživotno učenje i stalni osobni razvoj, a bez vještina pismenosti, cjeloživotno učenje nije održivo.

Ivanka Stričević u svom tekstu *Pismenost 21. stoljeća: Učenje i poučavanje u informacijskom okruženju* definira pismenost kao multimodalnu tj. onu koja „prolazi“ kroz različite medije i formate. Pismenost se kao prioritet razvoja pojedine zemlje smatra ljudskim pravom i svrstava se u njezine strateške ciljeve (vode se kampanje za opismenjavanje, poduzimaju reforme odgojno-obrazovnih sustava i provode brojna istraživanja koja trebaju odgovoriti na pitanje –

³ Stričević, Ivanka. Pismenosti 21. stoljeća: učenje i poučavanje u informacijskom okruženju. Zrno: časopis za obitelj, vrtić i školu (0353-636X) XXII (2011), 97-98; 2-5, str.1.

⁴ Hrvatska enciklopedija. URL: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=48456>

što danas znači biti pismen i koje su to kompetencije pismenosti koje će osposobiti pojedinca za cjeloživotno učenje).⁵

2.2. PISMENOST U REPUBLICI HRVATSKOJ

Govoreći o pismenosti u Republici Hrvatskoj, možemo se osvrnuti na rezultate dobivene popisom stanovništva Državnog zavoda za statistiku Republike Hrvatske prema obrazovnim obilježjima.

Usporedba podataka o sastavu stanovništva prema razini završene škole u 2011. s prethodnim popisima pokazuje znatno smanjenje udjela stanovništva bez školske spreme i s nižim obrazovanjem uz istodobno povećanje udjela stanovništva sa završenim srednjim i visokim obrazovanjem. I dalje su znatne razlike u strukturi stanovništva prema školskoj spremi između muškaraca i žena. Udio žena je veći na nižim razinama obrazovanja, ali prvi je put njihov udio veći i kod visokog obrazovanja. Godine 2011. od ukupnog stanovništva staroga 15 i više godina 2,7% je bez školske spreme, 6,9% s nepotpunom osnovnom školom, 21,3% sa završenom osnovnom školom, 52,6% sa srednjom školom, 16,4% sa završenom visokom školom, a nepoznato je 0,2%.⁶

Iz dokumenata Državnog zavoda za statistiku Republike Hrvatske su vidljive statističke tablice koje donose zanimljive rezultate s popisa stanovništva iz 2011. godine.

Tako u tablici stanovništva RH starog 15 i više godina prema najvišoj završenoj školi vidimo da od ukupnog broja popisanog stanovništva (3.632.461 osoba), 62.092 osobe je bez škole, 773.489 osoba sa završenom osnovnom školom, 1.911.815 osoba sa završenom srednjom školom te 595.233 osobe s visokim obrazovanjem. Nepoznat je podatak o školovanju za 5.965 osoba. Vidljiva je i detaljna podjela po spolu te dobnoj skupini stanovništva.⁷

⁵ Stričević, Ivanka. Pismenosti 21. stoljeća: učenje i poučavanju informacijskom okruženju. Zrno: časopis za obitelj, vrtić i školu (0353-636X) XXII (2011), 97-98; 2-5, str.1.

⁶ Državni zavod za statistiku. URL: <https://www.dzs.hr/>

⁷ Državni zavod za statistiku. URL: https://www.dzs.hr/hrv/censuses/census2011/results/htm/h01_01_32/h01_01_32_RH.html

Tablica stanovništva RH razvrstanog po županijama, a prema nepismenosti donosi podatke da je od ukupnog broja popisanih osoba (3.867.863), nepismeno 32.302 osobe. Najveći broj nepismenih je u Šibensko- kninskoj županiji (2.0 %), a najmanji broj nepismenih u Primorsko- goranskoj županiji, Istarskoj županiji te Gradu Zagrebu (0.3 %). Vidljiva je i detaljna podjela po spolu te dobnoj skupini nepismenih.⁸

U tablici stanovništva RH prema informatičkoj pismenosti, od 3.867.863 osobe, njih 2.013.379 zna obrađivati računalni tekst, tabličnim izračunima barata 1.748.225 osoba, 2.055.506 osobe koriste elektroničku poštu te 2.221.978 osoba koristi Internet. U tablici je vidljiva i detaljna podjela po spolu i dobi stanovništva.⁹

Najpovoljniju obrazovnu strukturu 2011. imaju veliki gradovi. U naseljima s više od 100 tisuća stanovnika (Osijek, Rijeka, Split i Zagreb) visoko obrazovanje je imalo po 29,4% muškaraca i žena, dok je u dobi od 25 do 39 godina taj udio iznosio 34,5% kod muškaraca i 47,6% kod žena. U dobnoj grupi od 30 do 34 godine jedan od oblika visokog obrazovanja (više škole, fakulteti, umjetničke akademije, stručni i sveučilišni studiji po Bologni) imala je većina žena u Zagrebu (51,1%). Zbog sve većega korištenja računala na radnom mjestu informatička pismenost postala je nužnost u većini zanimanja.¹⁰

Odličan prikaz obrazovne strukture stanovništva Republike Hrvatske prikazuje interaktivna mapa obrazovne strukture hrvatskih općina i gradova prema istraživanju Instituta sinergije, znanosti i društva, a prema popisu stanovništva iz 2011. godine na kojoj se može promatrati koliki je udio stanovnika po općinama i gradovima s osnovnom ili srednjom školom i s visokim

⁸ Državni zavod za statistiku. URL:

https://www.dzs.hr/hrv/censuses/census2011/results/htm/h01_01_33/H01_01_33.html

⁹ Državni

zavod za statistiku.

https://www.dzs.hr/hrv/censuses/census2011/results/htm/h01_01_34/h01_01_34_RH.html

¹⁰ Državni zavod za statistiku. URL: <https://www.dzs.hr/>

obrazovanjem, i to unutar svake dobne skupine. Na taj način se dobiva uvid u prostornu distribuciju različitih stupnjeva obrazovanja stanovništva Hrvatske.¹¹

Za uočiti je da se obrazovna struktura građana Republike Hrvatske pozitivno mijenja, kako u sve manjem broju nepismenih, tako i u broju visokoobrazovanih građana. Podatci s popisa stanovništva iz 2001. i 2011. godine nam to potvrđuju.

Takve promjene u društvu su dobrodošle i pozitivne. Ono na čemu treba ustrajati od najranijeg obrazovanja djece je informacijska pismenost koja je ključ za stjecanje znanja i uspješnog upravljanje njime.

2.3. INFORMACIJSKA PISMENOST

Prema S. Špiranec, koncept informacijske pismenosti stasao je usporedno s napretkom informacijske i komunikacijske tehnologije u ranim 70-ima 20. st., a termin prvi put 1974. godine koristi Paul Zurovski, u tom razdoblju čelna osoba američke informacijske industrije, definirajući informacijsku pismenost kao učinkovito korištenje informacija u kontekstu rješavanja problema. Godine 1989. Američko knjižničarsko društvo (American Library Association: ALA), formuliра jednu od najčešće citiranih definicija informacijske pismenosti koja potvrđuje njezino prihvaćanje u stručnoj knjižničarskoj zajednici. Prema ALA- inom Izvješću, informacijski pismene osobe definiraju se kao "one koje su naučile kako učiti jer znaju kako je znanje organizirano, kako pronaći informacije i kako ih koristiti na svima razumljiv način. To su osobe pripremljene na učenje tijekom cijelog života".¹²

Stručne udruge i pojedini autori tumače informacijsku pismenost na različite načine. Prema Američkom društvu školskih knjižničara (AASL), pionirima u području informacijske pismenosti, i Društvu za obrazovne komunikacije i tehnologije (AECT) informacijska je pismenost sposobnost pronalaženja i korištenja informacija- kamen temeljac cjeloživotnog učenja. AASL navodi da je informacijski pismen onaj učenik koji informacije učinkovito i

¹¹ Institut sinergije, znanosti i društva. URL: <http://iszd.hr/HRstat/>

¹² Špiranec, Sonja. Informacijska pismenost - ključ za cjeloživotno učenje. Edupoint časopis, 2003. URL: <http://edupoint.carnet.hr/casopis/17/clanci/1.html> (2018-02-08)

uspješno pronalazi, kritički i kompetentno ih vrednuje i na ispravan i kreativan način ih koristi. Nadalje, informacijski pismen učenik trebao bi razvijati strategije za prikupljanje informacija i posjedovati razvijene vještine kritičkog razmišljanja kako bi mogao odabrati, odbaciti, povezati i priopćiti informacije na nov način i tako riješiti svoje stvarne životne probleme.¹³

Da bi se u obrazovnim ustanovama razvijali takvi učenici, Međunarodni savez knjižničarskih društava i ustanova (IFLA) izradio je Smjernice za informacijsku pismenost kako bi stručnjacima različitih institucija osigurao alat kojim bi informacijski opismenili svoje učenike s ciljem olakšavanja korisničkih napora u stjecanju informacijskih kompetencija. Hrvatsko knjižničarsko društvo je u ožujku 2011. godine objavilo hrvatsko izdanje Smjernica.

Hrvatsko izdanje Smjernica započinje predgovorom S. Špiranec s kratkim osvrtom na povijest pojma informacijska pismenost i neujednačenost primjene informacijske pismenosti kao koncepta u svijetu, ali i u Hrvatskoj. Usto, ukratko se opisuju tradicije u obrazovanju i knjižničarstvu s posebnim osvrtom na probleme u hrvatskom knjižničarstvu među koje se ubrajaju nedovoljna prisutnost knjižnica u nastavi i nepostojanje stalne i postojane tradicije obrazovanja korisnika. Tekst Smjernica, lišen strogo stručnih termina i pisan jednostavnim stilom, podijeljen je u deset poglavlja koja se vrlo sažeto i svrhovito bave temama, konceptima i pitanjima vezanim uz informacijsku pismenost.¹⁴

2.3.1. OSNOVNI ELEMENTI INFORMACIJSKE PISMENOSTI

UNESCO je izuzetno značajan globalni čimbenik koji promovira koncept društva znanja. U okviru UNESCO-a pokrenut je IFAP – Information for All Programme, koji ističe važnost informacijske pismenosti te potiče njezin razvoj. Također ispituje i razvija indikatore za

¹³ Lau, Jesus. Smjernice za informacijsku pismenost u cjeloživotnom učenju : završna verzija, recenzirano 30. srpnja 2006. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2011., str. 20.

¹⁴ Prema Miočić, Petra. Smjernice za informacijsku pismenost u cjeloživotnom učenju : završna verzija / Jesús Lau, predsjednik IFLA-ine Sekcije za informacijsku pismenost. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 55, 2(2012), 172-173. URL: <https://hrcak.srce.hr/106563>

utvrđivanje informacijske pismenosti pojedinca, određenih društvenih skupina i cijelog društva. Tako je utvrđeno da informacijska pismenost uključuje pet osnovnih elemenata.¹⁵

1. Prepoznavanje informacijskih potreba – podrazumijeva razvijenu svijest da je određena informacija u nekom trenutku potrebna za npr. rješavanje problema, postizanje razumijevanja i sl. Upravo je navedena svjesnost o potrebi za informacijom prvi korak u diferenciranju razvijenih sposobnosti informacijske pismenosti od pasivnog primanja pruženih informacija. Dakle, kada su im određene informacije potrebne, ljudi ih odabiru prihvaćajući kao takve ili prepoznaju da ih treba preispitati traženjem dodatnih informacija ili potvrđivanjem točnosti informacija.

2. Lociranje i evaluacija kvalitete informacija – vještine su koje ovise o kontekstu u kojem osoba aplicira svoju informacijsku pismenost. Informacije mogu biti smještene u priručnicima, udžbenicima, objavljenim zakonicima i sličnim izvorima koji obično pružaju određenu garanciju kvalitete izvora informacija. Međutim, sve je češći slučaj da se informacije prikupljaju iz raznovrsnih internetskih baza podataka, gdje često ne postoji filter vezan uz kvalitetu locirane informacije. Obrazovanje i obuka nužni su kako bi osoba razvila vještine potrebne ne samo za lociranje, već i za adekvatno vrednovanje raznovrsnih izvora informacija.

3. Pohranjivanje i ponovno korištenje informacija – još od prapovijesti ljudi su cijenili važnost pohranjivanja informacija te njihovo kasnije korištenje za vlastite potrebe ili u svrhu njihova prenošenja budućim generacijama (npr. slikovni zapisi u špiljama, pisani podatci uklesani u kamen ili utisnuti u glinene pločice i sl.). Danas se pohranjuju različite vrste informacija u različitim oblicima. Stoga je jedan od osnovnih indikatora informacijske pismenosti i mogućnost pohranjivanja te ponovne uporabe informacija.

4. Učinkovita i etička uporaba informacija – učinkovitost uporabe informacija povezana je s vještinama rješavanja problema, kritičkog mišljenja, s komunikacijskim vještinama i sl. Pritom je nužno da postoji razvijena svijest o etičkoj dimenziji uporabe informacija. Unutar obrazovnih sustava uočen je porast plagiranja. Također je uočeno da obuka o uporabi informacija koja naglašava njihovo etičko korištenje smanjuje pojavu plagiranja.

¹⁵ Prema Vrkić Dimić, Jasmina. Suvremeni oblici pismenosti. Šk. vjesn. 63, 3 (2014), str. 390., 391.

5. Uporaba informacija za konstruiranje i komuniciranje znanja – ta komponenta predstavlja produkt prakse informacijske pismenosti, jer upravo je svrha informacijske pismenosti omogućiti ljudima da stvaraju i koriste nova znanja.¹⁶

2.4. VRSTE PISMENOSTI

Danas su za razvoj društva i aktivno funkcioniranje u njemu potrebne različite vrste pismenosti. Ljudi često miješaju pojam informatičke i informacijske pismenosti tj. poistovjećuju ga, a do toga opet dolazi zbog nedostatne informiranosti.

UNESCO donosi šest kategorija pismenosti: osnovnu pismenost, računalnu pismenost, medijsku pismenost, obrazovanje na daljinu i e-učenje, kulturalnu pismenost i informacijsku pismenost.¹⁷

1. Osnovna pismenost predstavlja znanje čitanja, pisanja i računanja koje je potrebno za funkcioniranje u svakodnevnom životu. Funkcionalna pismenost: pismena osoba ima razvijene vještine koje joj omogućuju da čita potrebne tekstove, zapisuje potrebno, zna ispuniti obrasce da ostvari neko svoje pravo ili obvezu i posjeduje osnovne vještine računanja.

2. Računalna pismenost je sposobnost korištenja računala; ne obuhvaća vještine postupanja s informacijama nego alatima (nije informacijska pismenost!). Osnovne sastavnice: hardverska pismenost (postupanje s predmetima), softverska pismenost (poznavanje rada s operativnim sustavom), aplikacijska pismenost (sposobnost korištenja specijalnih softverskih paketa).

3. Medijska pismenost podrazumijeva pristup medijima, razumijevanje medija, kritički pristup sadržajima, sposobnost razumijevanja skrivenih poruka, kreiranje medijskih poruka.

4. Obrazovanje na daljinu i e-učenje je niz specifičnih vještina potrebnih za učenje u online okruženju; sposobnost korištena elektroničkih sustava za učenje na daljinu koje danas postaje

¹⁶ Catts, Ralph; Lau, Jesus. Towards information literacy indicators. Unesco: Paris, 2008. URL: <http://unesdoc.unesco.org/images/0015/001587/158723e.pdf>, str. 12., 13.

¹⁷ Stričević, Ivanka. Pismenosti 21. stoljeća: učenje i poučavanju informacijskom okruženju. Zrno: časopis za obitelj, vrtić i školu (0353-636X) XXII (2011), 97-98; str. 2.,3.

sve više komplementarnom ili jedinom strategijom poučavanja u formalnom i neformalnom obrazovanju.

5. Kulturalna pismenost nije nužno vezana uz digitalne tehnologije; znanje i razumijevanje kako zemlje, religije, etničke grupe, tradicionalna vjerovanja, simboli, običaji i tradicija utječu na stvaranje, spremanje, zaštitu, arhiviranje, postupanje s informacijama te širenje informacija i znanja korištenjem tehnologija.

Multikulturalna pismenost je tumačenje i razumijevanje drugih i drukčijih s ciljem uspostave dijaloga među kulturama.

6. Informacijska pismenost sadrži elemente svih prethodnih; vještine prethodnih pismenosti nužne za razvoj informacijske pismenosti.¹⁸

Prema ovoj podjeli, pojedinac u današnjem vremenu treba posjedovati kompetencije svih ovih pet vrsta pismenosti da bi sebe nazvao informacijski pismenom osobom. Koliko nas je uistinu takvih?! Tu se, dakako, uzimaju u obzir i razine kompetencija pojedine grane pismenosti. Nije svaka osoba jednako kompetentna u svakoj vrsti. To ovisi o struci, stupnju obrazovanja, interesima pa i talentu.

3. OBRAZOVANJE

Obrazovanje je organizirani pedagoški proces stjecanja znanja i razvijanja spoznaje. Društveno se organizira u zakonom utemeljenim obrazovnim ustanovama koje ostvaruju planove i programe obrazovanja. Prema dobi odgajnika obrazovanje se dijeli na: predškolsko, školsko i obrazovanje odraslih. Primjereno dobnim skupinama, planovima i programima, utvrđuju se sadržaji i trajanje obrazovanja, kojima se osiguravaju obrazovni standardi za svako obrazovno razdoblje.¹⁹

Obrazovanje u užem smislu odnosi se na stjecanje znanja i razvijanje sposobnosti; iz toga proizlaze i materijalni / kognitivni zadatci obrazovanja (*znanje*) i funkcionalni, formalni, formativni, psihomotorički ili operativni (*sposobnosti*) zadatci. Obrazovanje je sastavni dio odgoja i pedagoškoga djelovanja koje se izravno povezuje s intelektualnim odgojem. Ono se

¹⁸ Isto str. 2.,3.

¹⁹ Hrvatska enciklopedija. URL: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=44619>

temelji na učenju te se zbog toga ne odnosi samo na stjecanje znanja već i na svladavanje učenja, tj. »učenje učenja«.²⁰

Smatramo da je obrazovana ona osoba koja je završila određen stupanj školovanja. Često razina obrazovanosti ovisi o stupnju školovanja, no u praksi to ne mora uvijek biti tako. Često susrećemo visoko obrazovane ljude koji ne odaju dojam stupnja obrazovanja, koji su nekompetentni već pri osnovnoj pismenosti, a često i pri kulturalnoj i međukulturalnoj pismenosti.

3.1. PRIMJENA INFORMACIJSKE I KOMUNIKACIJSKE TEHNOLOGIJE U ODGOJNO-OBRAZOVNOM SUSTAVU

Privlačne performanse novih tehnologija koje potpomaže trend brzog življenja te medijska prezasićenost potiču potrebu za razvojem pojedinca u području računalne i medijske pismenosti. Učenje na daljinu također postaje trend koji se sve češće primjenjuje u našem društvu, no što je s razvojem kulturalne, a posebice multikulturalne pismenosti? Pojedince valja osposobiti za primjenu svih grana pismenosti kako bismo ih mogli nazvati informacijski pismenima. Da bi se to postiglo, trebalo bi krenuti od onih koji su ih dužni za to osposobiti. Obrazovanje učitelja na području metodike informacijske pismenosti nije adekvatno. Od njih se očekuje da osposobe djecu da znanjem i vještinama budu konkurentni u društvu, a njima samima nedostaje edukacija na polju informacijskog i komunikacijskog opismenjivanja. Problem zasigurno proizlazi i iz tromost pojedinih nemotiviranih učitelja, nespremna za nove tehnologije i nove generacije učenika, no to je još jedan problem na kojem sustav obrazovanja treba poraditi.

Primjena informacijske i komunikacijske tehnologije u odgojno-obrazovnom sustavu važan je element kojim se hoće osigurati učinkovitost hrvatskog obrazovnog sustava, a slijedom toga i konkurentnost hrvatskog gospodarstva.

²⁰ Hrvatska enciklopedija. URL: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=44619>

Gotovo sve zemlje koje primjenjuju Europski kvalifikacijski okvir za cjeloživotno učenje navode kako primjenjuju informacijsku i komunikacijsku tehnologiju kao sredstvo za pomoć učenicima pri usvajanju barem nekih kompetencija.²¹

Jedan od primjera dobre prakse u osnovnim školama za razvoj informacijskih i komunikacijskih kompetencija učenika je suradnja na međunarodnim projektima u kojima učenici sječu nova znanja, poznanstva i iskustva što je najbolji način učenja- učenje iskustvom. Odlazak u susjednu zemlju te prezentacija svoga rada i djela uvelike pridonosi razvoju spomenutih kompetencija. Šteta je što su takvi projekti financijski ograničeni te što su hrvatski učitelji još uvijek dosta zatvoreni za međunarodne suradnje. Razlozi su mnogi. Upravo zato je nužno informacijske i komunikacijske tehnologije približiti svim sudionicima odgojno-obrazovnog procesa.

Na temelju članka 81. Ustava Republike Hrvatske, Hrvatski sabor je 2014. donio Strategiju obrazovanja, znanosti i tehnologije u kojoj navodi:

Dinamičan razvoj i primjena informacijske tehnologije i komunikacijskih mogućnosti korjenito mijenjaju paradigme učenja i obrazovanja, s teško predvidivim utjecajima i posljedicama na buduće načine stjecanja, prijenosa i primjene znanja, vještina, vrijednosti i stavova. Strategija predviđa mjere za razvoj i širenje primjene e-učenja, uvođenje ekspertnih sustava za poučavanje te drugih suvremenih metoda poučavanja utemeljenih na informacijskoj i komunikacijskoj tehnologiji, i to na svim razinama i u svim vrstama obrazovanja. Razvijat će se i organizirati otvoreni obrazovni sadržaji i pomagala sa slobodnim pristupom.²²

²¹ Mlinarević, Izabela; Stanić, Ivana; Zdravec, Tamara. Primjena informacijske i komunikacijske tehnologije u odgojnoobrazovnom sustavu kao polazište nastavi usmjerenoj na učenika u osnovnim i srednjim školama. Knjižničarstvo : glasnik Društva knjižničara Slavonije i Baranje, godina XIX, broj 1-2.2015., str. 49.

²² Narodne novine. Strategija obrazovanja, znanosti i tehnologije.
URL: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2014_10_124_2364.html

3.2. UČENJE

Učenje je proces u svome trajanju koji za posljedicu ima pamćenje novih spoznaja.

Proces učenja čine određene radnje: promatranje, analiziranje, sintetiziranje, povezivanje, uspoređivanje, klasificiranje, zaključivanje, itd. Aktivacijom tih radnji pokrećemo proces učenja.

Prema M. Jerčić i J. Sitar, odnos između učenja i rezultata učenja nije jednosmjernan, a utjecaj rezultata na proces učenja jeste značajan. Znanja koja se usvajaju, sposobnosti koje se stječu, stavovi koji se oblikuju i navike koje se razvijaju – kao misaoni i duhovni produkti učenja – povratno utječu na kvalitetu radnji koje sačinjavaju proces učenja.²³

Michael Gorman u svojoj knjizi *Postojana knjižnica* navodi tri univerzalna načina učenja: učenje iz iskustva – činimo to od početka ljudskog roda; učimo od drugih koji znaju više od nas (učitelja, gurua i sličnih) te učimo služeći se ljudskim zapisima.²⁴ Po njegovom mišljenju, treći način učenja većina ljudi koristi tek zadnja dva stoljeća što se može shvatiti kao odrednica informacijski pismenih ljudi 21. stoljeća. Prvom način učenja- učenju iskustvom, mnogi stručnjaci daju prednost jer smatraju da se dijete više razvija djelovanjem i u interakciji s okruženjem nego u pukom prihvatanju ponuđenih rješenja i odgovora.

Frontalna nastava je oblik rada koji se već dulje vrijeme smatra neučinkovitim za samostalno traženje i korištenje informacija od strane učenika. Naglasak treba staviti na problemsku i istraživačku nastavu u kojem je dijete glavni nositelj aktivnosti te onaj koji dolazi do spoznaja. Učitelj bi trebao biti moderator nastave i po potrebi se uključivati u rad.

Po mišljenju A. Došen Dobut u istraživanju i usvajanju iskustvenih činjenica i nadogradnji, koja se na njima oblikuje, mnogo su veće mogućnosti za ostvarivanje inventivnih, nekonformističkih i samosvjesnih osobnosti.²⁵

²³ Jerčić, Maja; Sitar, Jelena. Učimo učiti. Što je kvalitetno znanje i kako ga stjecati. Zagreb: Element, 2013., str.8.

²⁴ Gorman, Michael. *Postojana knjižnica : tehnologija, tradicija i potraga za ravnotežom.* Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2006. Str. 120.

²⁵ Došen Dobud, Anka. *Malo dijete veliki istraživač.* Zagreb: Alinea, 2005., str. 9.

3.2.1. UČITI KAKO UČITI

Puočiti dijete nečemu, prema A. Došen Dobut, moguće je na dva načina- pružiti mu neposredno poučavanje ili pustiti dijete da istraživački pokuša doći do neke spoznaje. Bez obzira na naše nedoumice- pomoći ili ne pomoći djetetu, poučiti ga ili ne poučiti kako da nešto učini i čime, ne bi se smjelo zanemariti sljedeće pravilo: sve ono što dijete može učiniti samo, njegovo je pravo da to i učini.²⁶

U prirodi djeteta je, od najranijih razvojnih faza, da ispituje. I to neiscrpno. Pitanja i poticaji trebali bi imati oslonac u dječjem iskustvu ma kojeg tipa, odnosno nekim elementima tog iskustva, ali i u aktivnoj situaciji, da bi se moglo od poznatog ići dalje- k manje poznatom ili nepoznatom²⁷- smatra A. Došen Dobut.

U procesu učenja, veliku igru imaju pitanja. Njihov smisao je dobiti obavijest o nečemu. Pitanje postavlja onaj koji želi dobiti tu obavijest onome za kojega smatra da zna odgovor. U nastavnom procesu pitanja najčešće postavljaju učitelji pokušavajući od djece dobiti odgovore, a često unaprijed očekujući određen odgovor. Time djetetu uskraćuju mogućnost promišljanja i dolaženja do vlastitog definiranja obavijesti.

Proces učenja središnji je proces u školi i cilj svih aktivnosti poučavanja. Ono što bi trebao biti osnovni cilj učenja jest naučiti djecu kako učiti.

U prijedlogu Nacionalnog kurikulumu iz 2016. godine planirano je uvođenje međupredmetne teme *Učiti kako učiti*. Osnovni odgojno- obrazovni cilj poučavanja ove teme je razviti u učeniku aktivan pristup učenju i pozitivan stav prema učenju, te ga osposobiti za primjenu stečenog znanja i vještina u različitim situacijama i kontekstima.²⁸

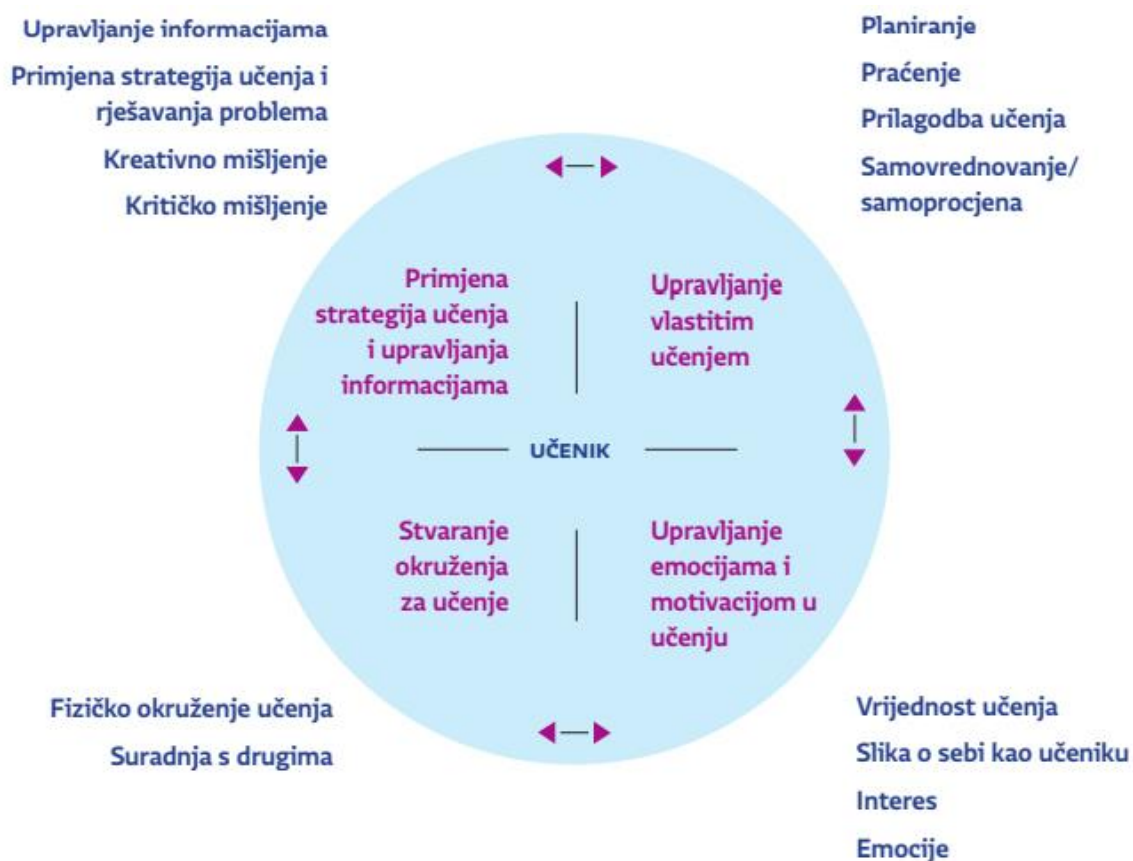
Prema stručnjacima koji su razvili ovaj prijedlog programa, učenici koji nauče kako učiti bit će uspješni u svome radu jer će prepoznati vrijednost učenja u svojem životu. Imat će pozitivnu sliku o sebi što je osnovni put za daljni osobni razvoj.

²⁶ Došen Dobud, Anka. Malo dijete veliki istraživač, str. 46.

²⁷ Isto, str. 51.

²⁸ Prijedlog nacionalnog kurikulumu. URL: <http://www.kurikulum.hr/wp-content/uploads/2016/02/UCITI-KAKO-UCITI-FINAL-18.2.pdf>, (2018-02-12)

Takvi učenici postavljaju sebi visoke, ali dostižne ciljeve učenja i sukladno njima uspješno planiraju i organiziraju svoje učenje. Oni usvajaju strategije koje im omogućuju uspješno upravljanje informacijama, rješavanje problema te razvoj kreativnog i kritičkog mišljenja.²⁹

Na slici je prikazana struktura međupredmetne teme *Učiti kako učiti*, iz prijedloga Nacionalnog kurikula iz 2016.³⁰

²⁹ Prijedlog nacionalnog kurikula. URL: <http://www.kurikulum.hr/wp-content/uploads/2016/02/UCITI-KAKO-UCITI-FINAL-18.2.pdf>, (2018-02-12)

³⁰ Prijedlog nacionalnog kurikula. URL: <http://www.kurikulum.hr/wp-content/uploads/2016/02/UCITI-KAKO-UCITI-FINAL-18.2.pdf>, (2018-02-12), str. 7.

Učenici koji nauče kako učiti će, prema ovom *Prijedlogu* moći:

- pratiti i vrednovati svoj napredak u učenju
- prema potrebi mijenjati i prilagođavati svoj pristup učenju
- motivirati se za učenje i ustrajati u ulaganju truda u učenje
- nositi se sa situacijama neuspjeha
- regulirati negativne emocije koje se javljaju u učenju
- upravljati svojim vremenom za učenje
- razviti vještine suradnje s drugim učenicima, ali i učiteljima
- razviti kreativno i kritičko mišljenje

Međupredmetna tema *Učiti kako učiti*, prijedloga Nacionalnog kurikulumu usmjerena je na razvoj samostalnog, odgovornog i uspješnog učenika u procesu stjecanja znanja, vještina i stavova. Ostvarenje zadanih ciljeva podrazumijeva učenika koji traži informacije i koristi se njima u svojoj okolini, koristi se raznovrsnim strategijama učenja uz primjenu suvremenih informacijskih i komunikacijskih tehnologija kako bi aktivno stvarao nove ideje i koncepte na temelju sadašnjeg i/ili ranijeg iskustva. Učenik uči s razumijevanjem, što uključuje proces reorganizacije sadržaja, odnosno razmišljanje i rješavanje problema.³¹

Ovakav pristup učenju osnova je cjeloživotnog učenja i čovjekova potpunog ostvarenja.

3.3. CJELOŽIVOTNO UČENJE

Novi modeli učenja, prema S. Špiranec i M. Banek Zorica zahtijevaju od sudionika učenja aktivniji angažman, ali i povećanu ulogu informacijskih izvora u procesu učenja. Koncept cjeloživotnog učenja danas je nesumljivo okosnica svih modernih pristupa obrazovanju.³²

³¹ Isto (2018-02-12)

³² Špiranec, Sonja; Banek Zorica, Mihaela. Informacijska pismenost: teorijski okvir i polazišta. Zagreb: Zavod za informacijske studije, 2008. str. 13.

Cjeloživotno učenje podrazumijeva sve aktivnosti stjecanja znanja i vještina te stavova i vrijednosti tijekom života s ciljem njihova usvajanja ili proširenja. Takav kompleksni koncept učenja obuhvaća učenje u svim životnim razdobljima, a uključuje programe formalnog i neformalnog obrazovanja kao i spontano stjecanje znanja.

Cjeloživotno učenje predstavlja osobni razvoj pojedinca, ali i njegov doprinos društvu i široj zajednici.

Najvažnija načela cjeloživotnog učenja za pojedinca jesu:

- mogućnost usvajanja unapređenja i/ili proširenja znanja, vještina, stavova i vrijednosti
- mogućnost i potreba razvoja osobnih potencijala u različitim razdobljima života
- mogućnost pristupa različitim oblicima i sadržajima učenja radi ostvarenja osobnih želja i razvoja sposobnosti
- pravo na priznanje znanja i vještina stečenih u različitim okruženjima i vrstama učenja³³

Ishodi cjeloživotnog učenja usmjereni su na razvoj potencijala pojedinca te na njegovu konkurentnost na tržištu rada. To postiže stjecanjem ključnih kompetencija koje obuhvaćaju: komunikaciju na materinskom jeziku, komunikaciju na stranim jezicima, matematičku kompetenciju i osnovne kompetencije u prirodoslovlju, inženjerstvu i tehnologiji, digitalnu kompetenciju, kompetenciju učiti kako učiti (osposobljenost za procese učenja, za organizaciju vlastitog i tuđeg vremena, za prikupljanje, analizu i vrednovanje informacija i sl.), socijalnu i građansku kompetenciju, inicijativnost i poduzetnost, njegovanje kulturne svijesti i nacionalnog identiteta, kreativno i umjetničko izražavanje.³⁴

Težnja obrazovanja, kako hrvatskog, tako i europskog je društvo znanja i cjeloživotnog učenja. Postati ravnopravnim sudionikom Europe znanja podrazumijeva usvojiti cjeloživotno učenje kao osnovno društveno- političko načelo koje potiče nove predodžbe o tome gdje stječemo

³³ Narodne novine. Strategija obrazovanja, znanosti i tehnologije.

URL: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2014_10_124_2364.html, (2018-02-10)

³⁴ Isto (2018-02-10)

obrazovna iskustva i gdje se događa učenje.³⁵ Službeni početak obrazovanja započinje u osnovnoj školi, no učenje, uistinu započinje puno ranije.

Kada se informacijska pismenost i cjeloživotno učenje međusobno podržavaju, pozitivno utječu na : osobne, obiteljske i društvene izbore i mogućnosti koje se nude pojedincu; kvalitetu i korisnost poučavanja u formalnom i neformalnom okruženju; dobivanje zadovoljavajućeg radnog mjesta te ubrzano napredovanje u karijeri.³⁶

4. ULOGA ŠKOLSKE KNJIŽNICE U PROGRAMIMA INFORMACIJSKE PISMENOSTI

U osnovnoškolskoj ustanovi mnogo je djelatnika uključeno u posredni ili neposredni rad s učenicima. Ponajprije su to učitelji i nastavnici koji su svakodnevno, u nastavnim i izvannastavnim aktivnostima, u neposrednom kontaktu s učenicima. Stručno-pedagoška služba je također povremeno i po potrebi uključena u rad s djecom, bilo u vidu individualnih tretmana ili grupnih radionica. Stručno-pedagošku službu škole čine pedagog, psiholog, logoped te knjižničar. Svi su oni, u svojem užem području djelovanja, osposobljeni za rad s djecom, kako prosječnom, tako i s onom s posebnim potrebama. Ponekad uključivanje u ostvarivanje školskog kurikulumu kroz program informacijskog opismenjivanja, pojedini djelatnici škole ne sagledavaju kao moguću afirmaciju svoje obrazovne uloge što ne ide u korist djece niti njihovog opismenjivanja.

Osim toga, složeniji modeli informacijskog opismenjivanja, koji podrazumijevaju ugradnju kompetencija vezanih uz informacijsku pismenost u ishode učenja u pojedinom nastavnom

³⁵ Špiranec, Sonja; Lasić – Lazić, Jadranka. Obrazovna uloga knjižnica: Priprema građana za Europu znanja.

//Vjesnik bibliotekara Hrvatske 48, 1(2005), Str. 3.

URL: [https://www.hkdrustvo.hr/datoteke/141/vbh/God.48\(2005\),br.1](https://www.hkdrustvo.hr/datoteke/141/vbh/God.48(2005),br.1)

³⁶ Lau, Jesus. Smjernice za informacijsku pismenost u cjeloživotnom učenju : završna verzija, recenzirano 30. srpnja 2006. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2011., str. 25.

predmetu, zahtjevaju visok stupanj suradnje nastavnika i knjižničara, što je u praksi često teško provedivo jer zadire u strategije nastave pojedinog nastavnika.³⁷

Međuovisnost obrazovanja i informacijske pismenosti najbolje se očituje u često citiranoj sintagmi: "Informacijska pismenost ponajprije je u interesu obrazovanja, a tek nakon toga knjižnica." Zbog isprepletenosti obrazovanja i informacijske pismenosti, trendovi i tradicije u obrazovanju izravno se odražavaju na dinamiku razvoja i implementacije programa informacijskog opismenjivanja.³⁸

Na temelju članka 8. stavka 4. podstavka 2. Zakona o knjižnicama ("Narodne novine", broj 105/97, 5/98, 104/00 i 69/09), na prijedlog Hrvatskog knjižničkog vijeća, donešen je Standard za školske knjižnice kojim su određeni uvjeti za obavljanje djelatnosti školskih knjižnica u osnovnim školama te utvrđeni stručni kriteriji i mjerila za promicanje kvalitete knjižnične djelatnosti.

Prema Standardu, školska knjižnica je informacijsko, medijsko, komunikacijsko i kulturno središte škole. Sadržaj školske knjižnice čini organizirana zbirka knjižne i neknjižne građe koja, uz mogućnost pristupa elektroničkim izvorima informacija i stručni rad knjižničkog osoblja, služi zadovoljavanju informacijskih, obrazovnih, stručnih i kulturnih potreba korisnika. Program školske knjižnica sastavni je dio školskog kurikula i uključen je u nastavni proces i učenje.³⁹

Školska knjižnica bi, kao takva, trebala izravno biti uključena u nastavni proces s ciljem odgajanja aktivnih korisnika informacija i njihovog usvajanja kompetencija informacijske pismenosti.

³⁷ Rubinić, Dora; Stričević, Ivanka. Visokoškolska knjižnica u programima informacijskog opismenjivanja studenata: Istraživanje programa sveučilišne knjižnice Sveučilišta Karl- Franzens Graz. Vjesnik bibliotekara Hrvatske 54, 4(2011), str. 5.

³⁸ Lau, Jesus. Smjernice za informacijsku pismenost u cjeloživotnom učenju : završna verzija, recenzirano 30. srpnja 2006. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2011., str. 8.

³⁹ Standard za školske knjižnice, URL: <http://www.nsk.hr/wp-content/uploads/2012/01/Standard-za-%C5%A1kolske-knji%C5%BEnice.pdf> (2018-02-12)

Uloga školske knjižnice mijenjala se s razvojem informacijskog društva koji je rezultirao promjenama školskog sustava u svijetu i u nas i postavljanjem novih zahtjeva pred odgojno-obrazovni proces i nastavnika prebacujući težište s pamćenja i reproduciranja činjenica na sam proces učenja i samostalnog učenja.⁴⁰ Time je promijenjen i obim posla samog knjižničara kao informatora i jednog od glavnih nositelja ove uloge u školi.

U Standardu za školske knjižnice istaknute su djelatnosti i zadaće školske knjižnice, a koje bi trebala ostvariti svaka školska knjižnica. Školska knjižnica se, prema Standardu, ostvaruje kao odgojno-obrazovna djelatnost, stručna knjižnična djelatnost te kulturna i javna djelatnost.

Odgojno-obrazovna djelatnost školske knjižnice obuhvaća rad s učenicima, učiteljima, nastavnicima, stručnim suradnicima, odgajateljima, ravnateljem i roditeljima te planiranje i programiranje odgojno-obrazovnog rada.⁴¹

Stručna knjižnična djelatnost obuhvaća: utvrđivanje potreba korisnika, nabavu knjižne i neknjižne građe, osiguranje dostupnosti i korištenja knjižnične građe i izvora informacija, izgradnju, stručnu i tehničku obradu fonda te zaštitu knjižnične građe.⁴²

Kulturna i javna djelatnost školske knjižnice obuhvaća: organizaciju, pripremu i provedbu kulturnih sadržaja, suradnju s kulturnim i drugim ustanovama koje organiziraju rad s djecom i mladeži u slobodno vrijeme, poticanje integracije kulturnih i javnih djelatnosti s nastavom različitih odgojno-obrazovnih područja, promicanje kulturno-povijesnih vrednota i osobitosti kako vlastite, tako i ostalih nacionalnosti, promicanje općeljudskih vrijednosti i usklađivanje društveno-humanističkih vrednota s ciljevima odgojno-obrazovnog programa, suradnju sa strukovnim udrugama i srodnim institucijama te javno zagovaranje i promidžba djelatnosti školske knjižnice.⁴³

⁴⁰ Galić, Sanja. Suvremeno školsko knjižničarstvo. Život i škola, br. 28 (2/2012.), god. 58., str. 207. – 218. (2018-02-12)

⁴¹ Standard za školske knjižnice, URL: <http://www.nsk.hr/wp-content/uploads/2012/01/Standard-za-%C5%A1kolske-knji%C5%BEnice.pdf> (2018-02-12)

⁴² Isto (2018-02-12)

⁴³ Isto (2018-02-12)

Prema svim nabrojenim djelatnostima, školske knjižnice se najviše ostvaruju u domeni stručne knjižnične djelatnosti te kulturne i javne djelatnosti. Nedostaje ostavrenja u odgojno-obrazovnoj djelatnosti, kako kroz rad s učenicima, tako i kroz suradnju s učiteljima, nastavnicima, stručnim suradnicima, ravnateljem i roditeljima. Nedostaje organizirano i sustavno razvijanje čitalačkih sposobnosti učenika, upućivanje u način i metode rada na istraživačkim zadaćama uz upotrebu izvora informacija na različitim medijima te poučavanje za samostalno učenje- informacijsku pismenost.

U suradnji s ostalnim djelatnicima odgojno- obrazovnog procesa nedostaje timskog rada na pripremi i provedbi nastavnih sati i radionica te školskih projekata.

Odgovornost za stjecanje informacijskog opismenjivanja učenika bi trebali snositi svi uključeni u formalno obrazovanje, kulturne ustanove, članovi organizacija uključenih u diseminaciju informacija, profitabilne obrazovne ustanove, ali i međunarodne i gospodarske organizacije te vlada koja financijski potpomaže obrazovanje te zakonski regulira obrazovni sustav.⁴⁴ Tek suradnjom svih nabrojenih stručnjaka, prihvatanjem koncepta i ugrađivanjem u obrazovnu politiku te čestom provjerom kvalitete i učinkovitosti, bit će moguće govoriti o uspjehu informacijskog opismenjivanja ili bilo kakvom pomaku na tom planu.

Korelacija informacijske pismenosti i obrazovanja snažno je izbila na površinu s artikulacijama ciljeva obrazovanja 21. stoljeća.⁴⁵ Prihvaćen je stav o konstruktivističkom načinu poučavanja u kojem učenici istražuju i uče kako samostalno pronaći rješenja problema, potiče ih se na suradnju i na aktivno sudjelovanje u nastavi čime se razvija kritički um, ali i pozitivna motivacija za daljnjim učenjem i usavršavanjem znanja i vještina, odnosno "učenje postaje proces koji objedinjuje stvaranje, mišljenje, kritičku osviještenost i interpretaciju."⁴⁶

⁴⁴ Špiranec, Sonja. Informacijska pismenost - ključ za cjeloživotno učenje. Edupoint časopis, 2003.

URL: <http://edupoint.carnet.hr/casopis/17/clanci/1.html>, , str 10.

⁴⁵ Špiranec, Sonja; Banek Zorica, Mihaela. Informacijska pismenost: teorijski okvir i polazišta. Zagreb: Zavod za informacijske studije, 2008., str. 105.

⁴⁶ Lasić-Lazić, Jadranka; Špiranec, Sonja; Banek Zorica, Mihaela. Izgubljeni u novim obrazovnim okruženjima – pronađeni u informacijskom opismenjivanju. Medij. istraž. (god. 18, br. 1) 2012.

U takvom okruženju odlično se snalaze knjižničari kao informacijski stručnjaci koji znaju kako su informacije organizirane, poznaju izvore i kako ih pronaći, ali i kako se koristiti informacijama te kako ih pohraniti i zaštititi. Riječ je o konceptu "uklopljenog knjižničarstva"⁴⁷ (izvornog izraza "embedded librarianship") kojim se knjižničara stavlja u samo žarište događaja, odnosno u "situacije u kojima se zahtijeva bliska suradnja i povezanost s primarnom zajednicom, bila ona znanstvena, obrazovna bilo neka druga."⁴⁸ Što se tiče obrazovnog sustava, knjižničari se mogu uključiti kao partneri-stručnjaci koji mogu pomoći organizirati, ali i samostalno provoditi informacijsko opismenjavanje zahvaljujući svojim kompetencijama.

Promjene u hrvatskom školstvu dovode do pokretanja izrade programa knjižnično-informacijskog obrazovanja kao dijela nacionalnog kurikula. U tom programu je naglašena uloga školskog knjižničarstva, kao nastavnog područja koje u suradnji s pojedinim nastavnim predmetima poučava i vodi k planiranim ishodima učenja, pridonosi unapređenju cjelokupnoga školskog kurikulumu te je kao takav nezamjenjiv čimbenik odgojno-obrazovnog sustava.

Ono što mladima nedostaje jest kritičko promišljanje o sadržaju koji im je dostupan i koji svakodnevno primaju putem tehnologija kojima su okruženi. Obrazovnim se kurikulumom, koji uključuje informacijsku pismenost, nastoji poučiti učenike vještinama suradnje, pronalaženja, analize, organizacije, vrednovanja i usvajanja novih informacija prema vlastitim potrebama te akademskoj i kulturnoj pozadini.⁴⁹

Knjižničari bi u suradnji s učiteljima trebali ulagati više truda u približavanje informacijske pismenosti učenicima. Neizostavna je i edukacija učitelja informacijskoj pismenosti jer se od njih očekuje da budu informacijski stručnjaci u podučavanju djece. Informacijska pismenost ne bi trebala predstavljati cilj nego put prema cjeloživotnom učenju.

⁴⁷ Machala, Dijana. Knjižničarske kompetencije, pogled na razvoj profesije. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada, Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, 2015., str. 133.

⁴⁸ Isto, str.7.

⁴⁹ Jadranka Lasić-Lazić, Informacijska tehnologija u obrazovanju. Zagreb: Zavod za informacijske studije, 2014. str. 34.

5. ISTRAŽIVANJE INFORMACIJSKOG PONAŠANJA I NAVIKA UČENIKA OSNOVNE ŠKOLE TITUŠA BREZOVAČKOG

5.1. UVOD U ISTRAŽIVANJE I OPIS PROBLEMA

Važno je provoditi istraživanja informacijske pismenosti već u osnovnoškolskom okruženju. Provođenjem istraživanja saznaje se više o razini informacijske pismenosti učenika, a rezultati donose ideje kako oblikovati buduće sadržaje i povećati razinu informacijske pismenosti učenika kao ključne pismenost za ovladavanje kompetencijama potrebnima za snalaženje u svijetu brzih izmjena informacija, komunikacije i čestih tehnoloških promjena. Prema svemu navedenom, važno je osvijestiti važnost promicanja i usvajanja vještina informacijske pismenosti radi osposobljavanja kompetentnih pojedinaca za suočavanje sa svim promjenama koje donosi društvo 21. stoljeća.

Učenici u osnovnoškolskom programu su podijeljeni, prema dobi, na razrednu (učenici od 1. do 4. razreda) i predmetnu nastavu (učenici od 5. do 8. razreda). Prema njihovim psihofizičkim razlikama i potrebama moguće su i razne druge podjele unutra ove.

Neki učenici danas svoje vlastite uređaje za korištenje komunikacije i multimedije (s pristupom Internetu) posjeduju već od prvog razreda, a u trećem razredu ih posjeduje velika većina. Uzrast učenika u trećem razredu (9 godina starosti) primijećen je upravo kao dob u kojoj učenici osnovne škole počinju više međusobno komunicirati, formirajući vlastite društvene okvire i odabirujući svoj krug prijatelja. Isto tako, napuštajući program produženog pobavka, početkom 3. razreda, počinju biti sve samostalniji, više istraživati, otkrivati te dopijevaju u dosad nepoznate situacije. I dalje su jako usmjereni na roditelje i važno im je njihovo mišljenje. Upravo ta dob se autorici ovog rada učinila zanimljivom u ispitivanju ove teme. Od njih se očekuju tek naznake informacijske pismenosti, ali opet, dovoljno da se istraži i poboljša u budućnosti. Uzrast učenika u petom razredu (11 godina starosti) je po mnogo čemu itekako interesantan. Prijelazom iz razredne u predmetnu nastavu, učenici doživljavaju svoje velike promjene (fizičke, hormonske, društvene, ali i one obrazovne). Pred njih su postavljene mnoge obrazovne zadaće, a radom se nastoji ispitati na koji način su neke od njih ostvarene. Uzrast učenika u osmom razredu (14 godina starosti) je vrhunac osnovnoškolskog razdoblja. Vrijeme velikih promjena i odluka. U tom razdoblju su pred djecu postavljene velike zadaće i još veći ciljevi. Nastavno gradivo je opsežno što ponekad remeti društveni život koji je već formiran i

relativno stabilan. U toj dobi učenici se susreću s mnogim prvim iskušenjima te kao takvi predstavljaju zanimljiv uzorak za ovo istraživanje.

Obzirom na dosad istaknutu važnost poučavanja vještinama informacijskog opismenjavanja u svrhu pripreme za cjeloživotno obrazovanje, ovim se radom nastojalo ispitati koliko su učenici trećeg, petog i osmog razreda osnovne škole upoznati s uslugama knjižnice, koliko i na koji način barataju dostupnim informacijama, na koji način do njih dolaze te kako i koliko ih vrednuju. Nastojali su se ispitati njihovi stavovi o važnosti informacija te informativnim medijima kojima su okruženi.

5.2. CILJ I SVRHA ISTRAŽIVANJA

Cilj je istraživanja na podlozi studije slučaja ispitati informacijsko ponašanje i razinu informacijske pismenosti učenika 3., 5. i 8. razreda Osnovne škole Tituša Brezovačkog u Zagrebu, a svrha je utvrđivanje stvarnog stanja, poticanje svijesti o važnosti informacijskog opismenjavanja te isticanje prijedloga kojima će se poboljšati rad s učenicima, ali i suradnja među svim sudionicima u obrazovanju.

5.3. HIPOTEZE

Za potrebe su istraživanja postavljene četiri hipoteze koje se nastojalo ispitati i na temelju kojih su formulirana pitanja čija je analiza pomogla u njihovom potvrđivanju, odnosno odbacivanju. U formuliranju hipoteza poslužio je navedeni model i standardi za informacijsko opismenjavanje, odnosno ono što je istaknuto kao zajedničko obilježje navedenih modela i standarda i zapisano u IFLA-inom standardu – pristup, vrednovanje i korištenje informacija.

Hipoteze su:

- *Učenici 3. razreda za pristup informaciji češće koriste tradicionalne izvore nego Internet.*
- *Učenici 5. i 8. razreda za pristup informaciji češće koriste Internet nego tradicionalne izvore.*
- *Učenici 3. razreda ne znaju vrednovati informaciju, učenici 5. razreda djelomično, a 8. razreda uglavnom.*
- *Učenici nisu dovoljno upoznati s ulogom (školske, narodne) knjižnice u društvu, i ne koriste sve njezine usluge.*

Anketna pitanja su osmišljena kako bi se utvrdila istinitost postavljenih hipoteza, odnosno utvrdilo informacijsko ponašanje učenika i pojedina obilježja njihove informacijske pismenosti.

5.4. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

Istraživanjem unutar studije slučaja prikupljeni su podaci kvantitativnom metodom pismenog prikupljanja podataka, odnosno anonimnom anketom kako bi se ispitalo posjeduju li učenici 3., 5. i 8. razreda osnovne škole vještine informacijske pismenosti. Kvalitativna metodologija je po svojoj logici i prirodi otvorena i svrha joj je dublji uvid i razumijevanje istraživnog problema.⁵⁰ Anketna su pitanja koncipirana tako da se jasno prikaže koje vještine informacijske pismenosti posjeduju ili ne posjeduju ispitanici, odnosno logički su organizirana u skupine koje odgovaraju postavljenim hipotezama. Zaključci kvalitativnih istraživanja izvode se na osnovi analize kategorija, koja se temelji na logici istraživača.⁵¹

U radu je korištena istraživačka metoda pismenog prikupljanja podataka. Ispitivanje je provedeno anonimnim upitnikom koji se sastoji od ukupno 18 jednostavnih pitanja zatvorenog tipa te dva dodatna pitanja otvorenog tipa o poznavanju samog pojma informacijske pismenosti, ali i njihovog osobnog stava o vlastitoj pismenosti čime se htjelo usporediti i pokazati koliko predodžba o vlastitoj informacijskoj pismenosti odgovara stvarnom stanju.

Anketa je anonimna, stoga je očekivano da su ispitanici bili iskreni u davanju svojih odgovora. Anketni upitnik je omogućio grupiranje pitanja prema različitim kategorijama koje su se nastojale ispitati, prema postavljenim hipotezama, odnosno prema vještinama informacijske pismenosti, čime se olakšalo analiziranje rezultata i čime se nastojala izbjeći subjektivnost ispitivača.

Anketirani uzorak ukupno čini 352 ispitanika od čega:

- 137 učenika 3. razreda (65 dječaka i 72 djevojčice);
- 110 učenika 5. razreda (56 dječaka i 54 djevojčice);
- 105 učenika 8. razreda (48 dječaka i 57 djevojčica).

⁵⁰ Ana Tkalac Verčić, Dubravka Sinčić Ćorić, Nina Pološki Vokić. Priručnik za metodologiju istraživačkog rada: kako osmisлити, provesti i opisati znanstveno i stručno istraživanje. M.E.P. d.o.o., Zagreb: 2010., str. 18.

⁵¹ Isto, str. 18.

Prva skupina pitanja odnosi se na utvrđivanje općih podataka, kao što su spol, dob, opći uspjeh te planovi za budućnost – daljnje školovanje ili zapošljavanje (za učenike 8. razreda).

Druga skupina pitanja usmjerena je na ispitivanje njihovog stava prema knjižnici i prema internetu, kojim se izvorima pretraživanja služe i kako pretražuju, provjeravaju li vjerodostojnost podataka na koje nailaze, kako se koriste informacijama.

Posljednja su dva pitanja otvorenog tipa i njima se ispituju mišljenja učenika o informacijskoj pismenosti, odnosno koliko su dobro upoznati sa samim pojmom kao i procjenom vlastite pismenosti.

5.5. REZULTATI ISTRAŽIVANJA

U ovome poglavlju slijedi prikaz rezultata dobivenih provedenom anketom. S obzirom na opsežnost dobivenih rezultata, zbog bolje preglednosti, rezultati su grupirani i povezani prema ispitivanim hipotezama, u više potpoglavlja.

5.5.1. DEMOGRAFSKA PITANJA

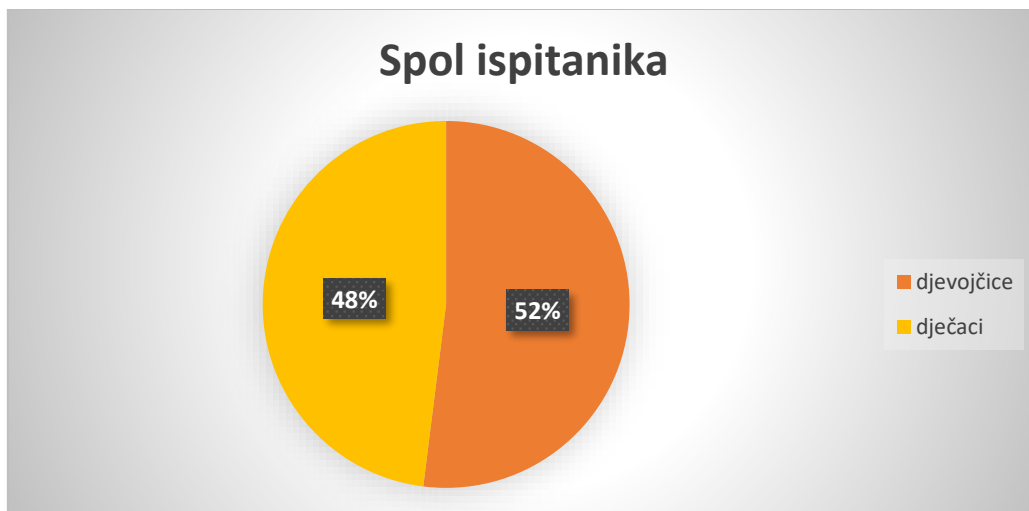
Anonimna anketa je provedena među 352 učenika 3., 5. i 8. razreda OŠ T. Brezovačkog. Od svih ispitanih 137 čine učenici 3. razreda, 110 čine učenici 5. razreda, a 105 čine učenici 8. razreda.

Grafikon 1: Podjela ispitanika prema razredu osnovne škole

Od 352 ispitanika, 183 ispitanika čine osobe ženskog spola, dok je ukupno 169 osoba muškog spola.

Grafikon 2: Podjela ispitanika prema spolu.

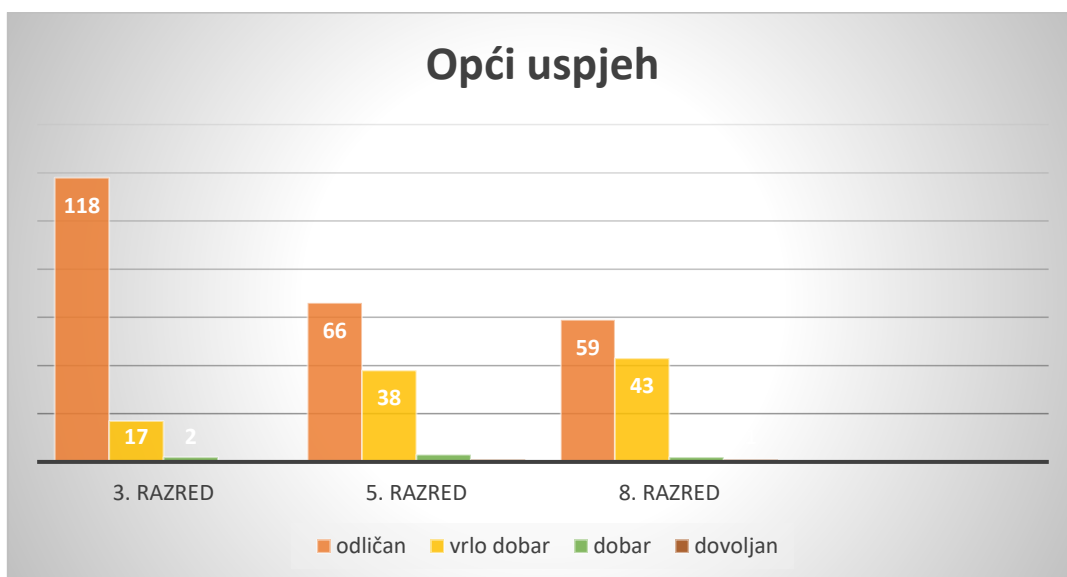

Podatci o općem usjehu učenika pokazuju sljedeće rezultate.

Od 137 učenika 3. razreda, 118 ima odličan uspjeh, 17 učenika ima vrlo dobar uspjeh, a 2 učenika dobar uspjeh.

Od 110 učenika 5. razreda, 66 ima odličan uspjeh, 38 učenika ima vrlo dobar uspjeh, 3 učenika dobar uspjeh, a 1 učenik dovoljan uspjeh. Od 105 učenika 8. razreda, 59 ima odličan uspjeh, 43 vrlo dobar, 2 dobar te 1 učenik dovoljan uspjeh.

Grafikon 3: Podjela ispitanika prema općem usjehu.

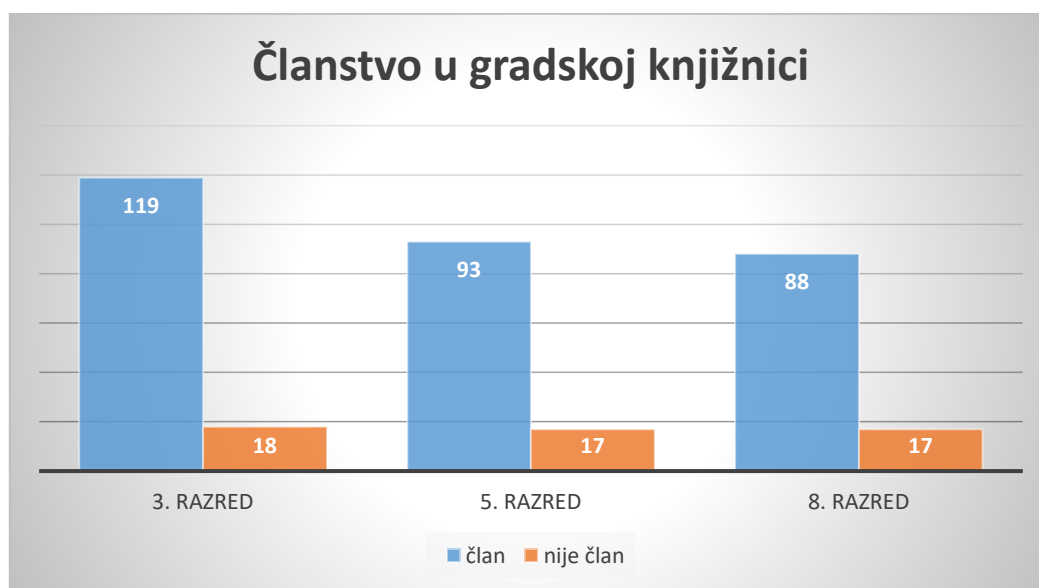
Učenici 8. razreda su na pitanje o nastavku školovanja odgovorili na sljedeći način: 55 učenika razmišlja o gimnaziji, a njih 50 želi upisati strukovnu školu.

Grafikon 4: Podjela ispitanika prema odabiru budućeg srednjoškolskog obrazovanja.

Na pitanje o članstvu u gradskoj knjižnici, rezultati su sljedeći: od ukupnog broja anketiranih učenika 3. razreda 119 ih je član, a 18 nije član gradske knjižnice. 93 učenika 5. razreda jeste, a 17 nije član gradske knjižnice. Među ispitanicima 8. razreda, 88 je članova gradske knjižnice, a 17 ih to nije.

Grafikon 5: Podjela ispitanika prema članstvu u gradskoj knjižnici.

Nakon početnog dijela ankete koji je sadržavao opća pitanja za upoznavanje ispitanika i stvaranje opće slike, slijede pitanja kojima se ispitivala razina njihove informacijske pismenosti.

5.5.2. GRUPA PITANJA ZA POTVRDU PRVE, DRUGE I ČETVRTE HIPOTEZE

Prvih nekoliko pitanja odnosilo se na utvrđivanje prve i druge postavljene hipoteze – *Učenici 3. razreda za pristup informaciji češće koriste knjižnicu i druge izvore nego Internet, a učenici 5. i 8. razreda obrnuto*. Njihovi odgovori pokazali su za kojim izvorima pretraživanja češće posežu – knjižnicom, školskom literaturom ili internetom. Četvrta hipoteza je bila da *učenici nisu dovoljno upoznati s ulogom (školske, narodne) knjižnice u društvu, i ne koriste sve njezine usluge*.

Da bismo dobili uvid u korištenje knjižnice, anketom je provjerena kvantiteta i kvaliteta dolazaka u knjižnicu. *Koliko često posjećuješ knjižnicu? Koji su razlozi tvojih dolazaka u knjižnicu?*

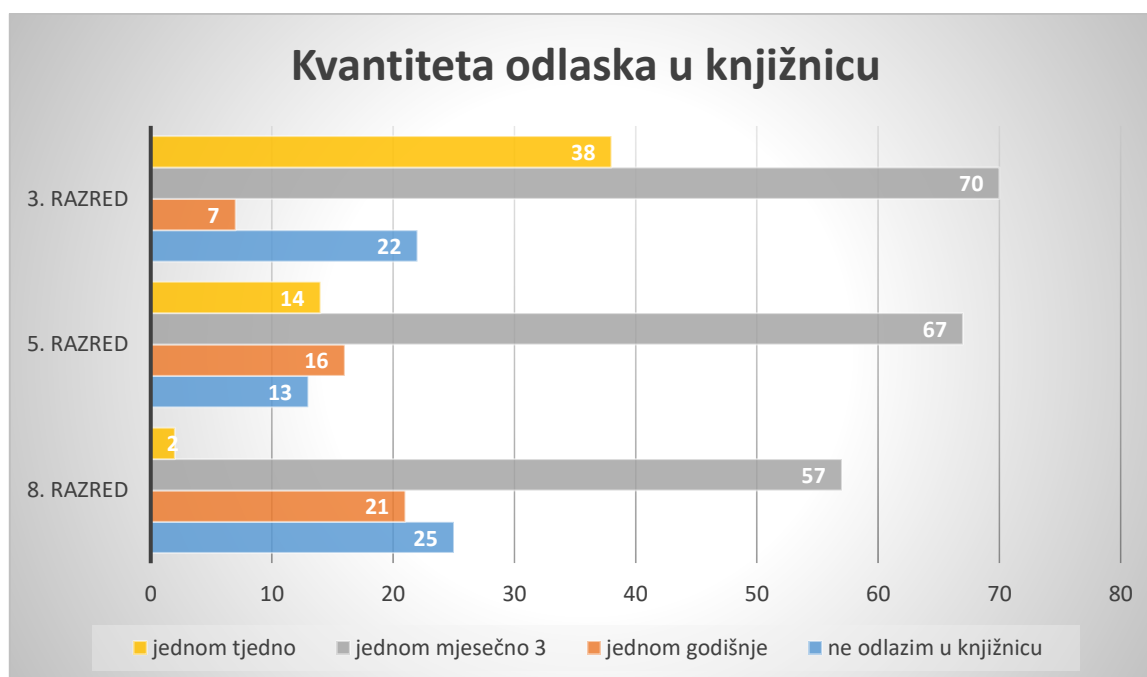
Što se tiče kvantitete odlazaka u knjižnicu, prikazana je slijedećim brojkama:

3. razred: 38 učenika knjižnicu posjećuje jednom tjedno, 70 jednom mjesečno, 7 jednom godišnje, a 22 ih uopće ne posjećuje knjižnicu.

5. razred: 14 učenika knjižnicu posjećuje jednom tjedno, 67 jednom mjesečno, 16 jednom godišnje, a 13 ih uopće ne posjećuje knjižnicu.

8. razred: 2 učenika knjižnicu posjećuje jednom tjedno, 57 jednom mjesečno, 21 jednom godišnje, a 25 ih uopće ne posjećuje knjižnicu.

Grafikon 6: kvantiteta odlaska učenika u knjižnicu.

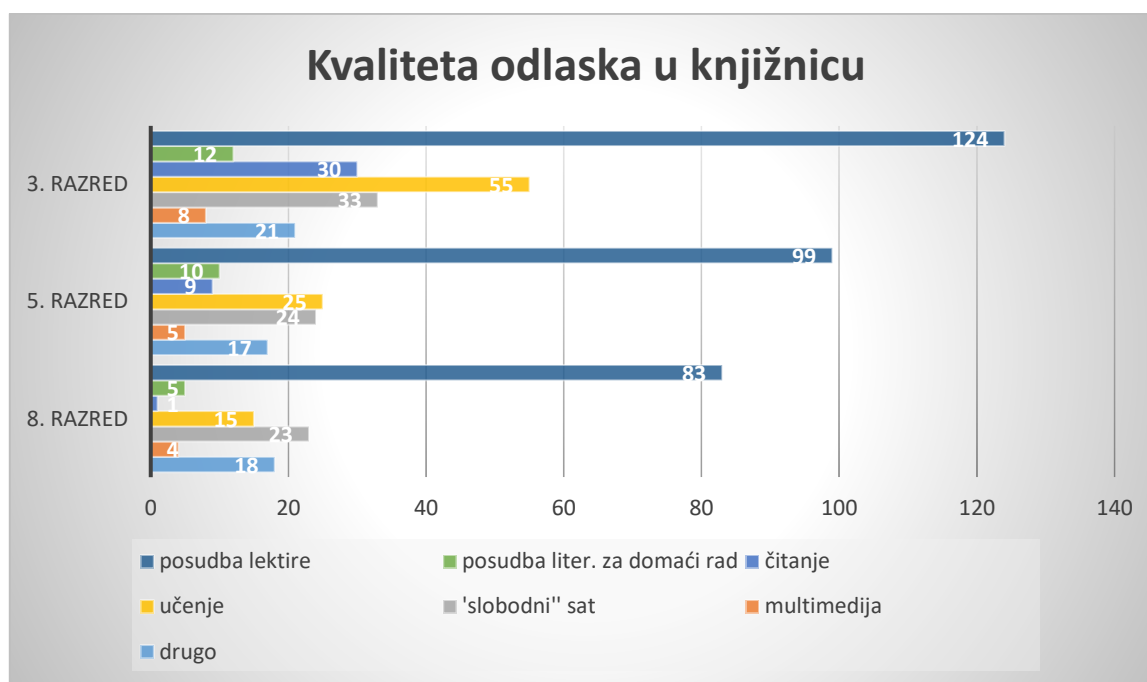
Što se razloga korištenja školske knjižnice tiče, prikazana je sljedećim brojkama:

3. razred: 124 učenika odlazi u knjižnicu posuditi knjigu za lektiru, 12 učenika posuđuje literaturu za pisanje domaće zadaće, 30 odlazi čitati periodiku, 55 učenika uči u knjižnici, 33 ih tamo ispunjava "slobodni" školski sat, 8 ih koristi multimediju, a njih 21 odlazi u knjižnicu iz drugih razloga (najčešći razlog je pisanje domaće zadaće).

5. razred: 99 učenika odlazi u knjižnicu posuditi knjigu za lektiru, 10 učenika posuđuje literaturu za pisanje domaće zadaće, 9 odlazi čitati periodiku, 25 učenika uči u knjižnici, 24 ih tamo ispunjava "slobodni" školski sat, 5 ih koristi multimediju, a njih 17 odlazi u knjižnicu iz drugih razloga (najčešći razlog je pisanje domaće zadaće).

8. razred: 83 učenika odlazi u knjižnicu posuditi knjigu za lektiru, 5 učenika posuđuje literaturu za pisanje domaće zadaće, 1 odlazi čitati periodiku, 15 učenika uči u knjižnici, 23 ih tamo ispunjava "slobodni" školski sat, 4 ih koristi multimediju, a njih 18 odlazi u knjižnicu iz drugih razloga (najčešći odgovor je "ne odlazim u školsku knjižnicu").

Grafikon 7: razlozi odlaska učenika u knjižnicu.

Idućim se pitanjem nastojalo ispitati njihovo znanje o knjižničnim uslugama, odnosno koliko su upoznati s uslugama i programima koji se provode u knjižnici. *S kojim od navedenih programa i usluga koje nudi tvoja knjižnica si upoznat?*

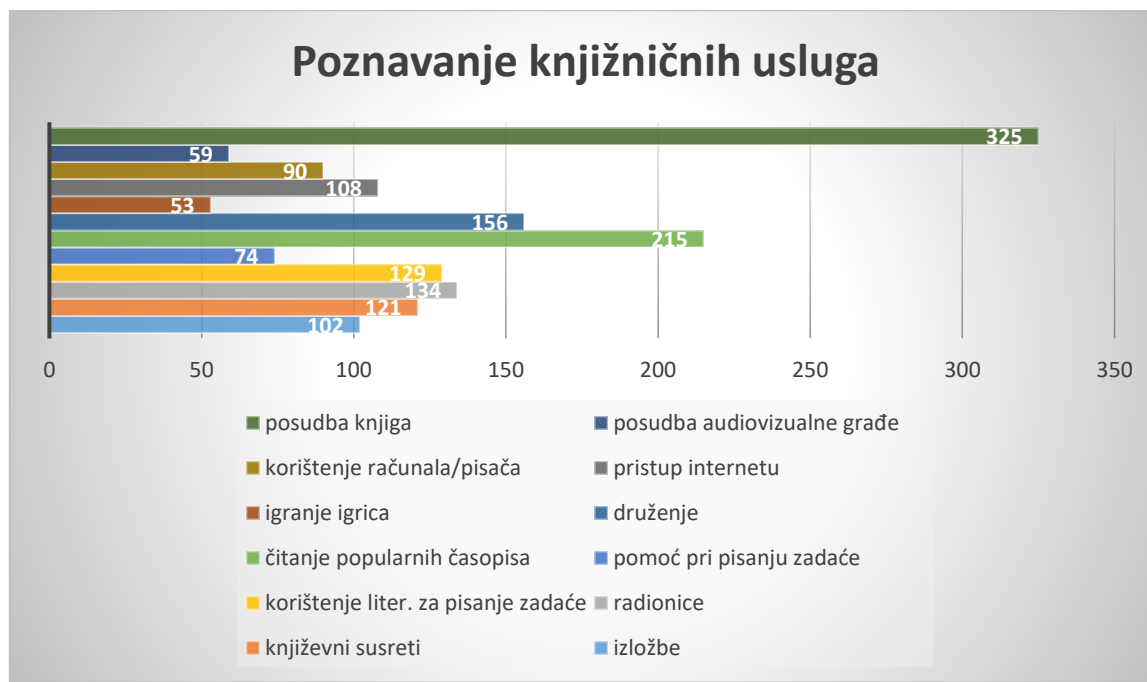
Učenicima je ponuđena mogućnost zaokruživanja više odgovora koje povezuju s mogućnostima koje im pruža knjižnica. Ponuđeni su sljedeći odgovori: posudba knjiga i stripova, posudba audiovizualne građe, korištenje računala i mogućnost ispisa, pristup internetu, igranje igrica na računalu, druženje s prijateljima u dječjem ili teen kutku, čitanje popularnih dječjih časopisa, pomoć pri pisanju školskih zadaća i zadataka, korištenje literature i građe za pomoć i pisanje domaće zadaće, različite likovne i kreativne radionice koje knjižnica organizira, književni susreti i posjet izložbi.

Od ukupnog broja anketiranih učenika (njih 352), rezultati su sljedeći:

325 učenika zna za uslugu posudbe knjiga i stripova, 59 ih zna za posudbu audiovizualne građe, 90 ispitanika koristi računalo i mogućnost ispisa, 108 ih koristi pristup Internetu, 53 ih je upoznato s uslugom igranja igrica na računalu, 156 ih je upoznato s mogućnošću druženja s prijateljima u dječjem ili teen kutku, 215 zna da u knjižnici mogu čitati popularne dječje časopise, 74 ih je upoznato s uslugom pomoći pri pisanju školskih zadaća i zadataka, 129 koristi

uslugu pronalaska literature i građe za pomoć i pisanje domaće zadaće, 134 ispitanik zna za uslugu različitih likovnih i kreativnih radionica koje knjižnica organizira, 121 ih zna da knjižnica organizira književne susrete i 102 iz zna da knjižnica organizira izložbe.

Grafikon 8: poznavanje knjižničnih usluga.

Pitanjem *Jesu li te tijekom školovanja učitelji upućivali na korištenje knjižnice?* htjelo se provjeriti jesu li učenici uopće bili motivirani od strane učitelja na posjete knjižnici što bi pridonijelo boljem poznavanju same knjižnice i njenih usluga. Rezultati su sljedeći:

3. razred: 118 učenika je odgovorilo da su ih učitelji upućivali na knjižnicu, a 19 učenika nije bilo upućivano od strane učitelja.

5. razred: 89 učenika je odgovorilo da su ih učitelji upućivali na knjižnicu, a 21 učenik nije bio upućivan od strane učitelja.

8. razred: 71 učenik je odgovorio da su ih učitelji upućivali na knjižnicu, a 34 učenika nije bilo upućivano od strane učitelja.

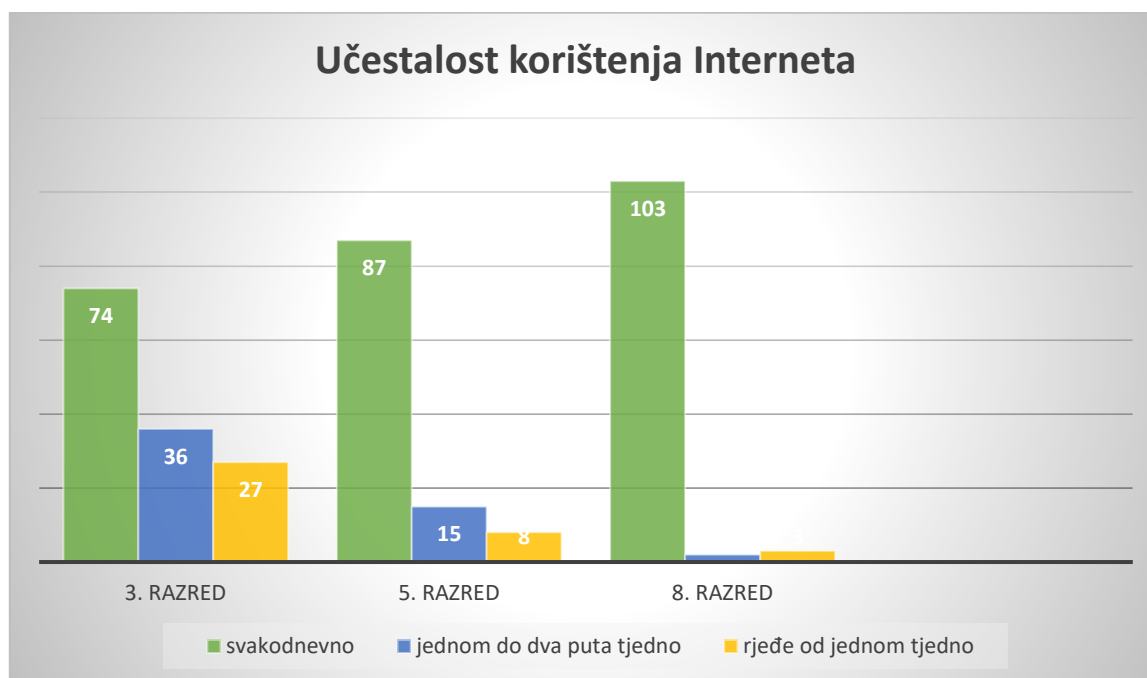
Sljedećih nekoliko pitanja su trebala ispitati kvalitetu i kvantitetu korištenja Internetom. *Koliko često koristiš Internet?* Zaokružiti je trebalo samo jedan odgovor.

3. razred: 74 ispitanika svakodnevno, 36 jednom do dva puta tjedno, a njih 27 rjeđe od toga.

5. razred: 87 ispitanika svakodnevno, 15 jednom do dva puta tjedno, a njih 8 rjeđe od toga.

8. razred: 103 ispitanika svakodnevno, 2 jednom do dva puta tjedno, a nitko rjeđe od toga.

Grafikon 9: učestalost korištenja Interneta.

Internetom se služim da bih? Ponuđeni odgovori su glasili: posjećivao društvene mreže, komunicirao putem e- maila, besplatno razgovarao i slao poruke, čitao online časopise i novine, učio za školu, pregledavao zabavne informacije, pregledavao pravopise, enciklopedije i rječnike. Na ovo pitanje bila je ponuđena mogućnost višestrukih odgovora.

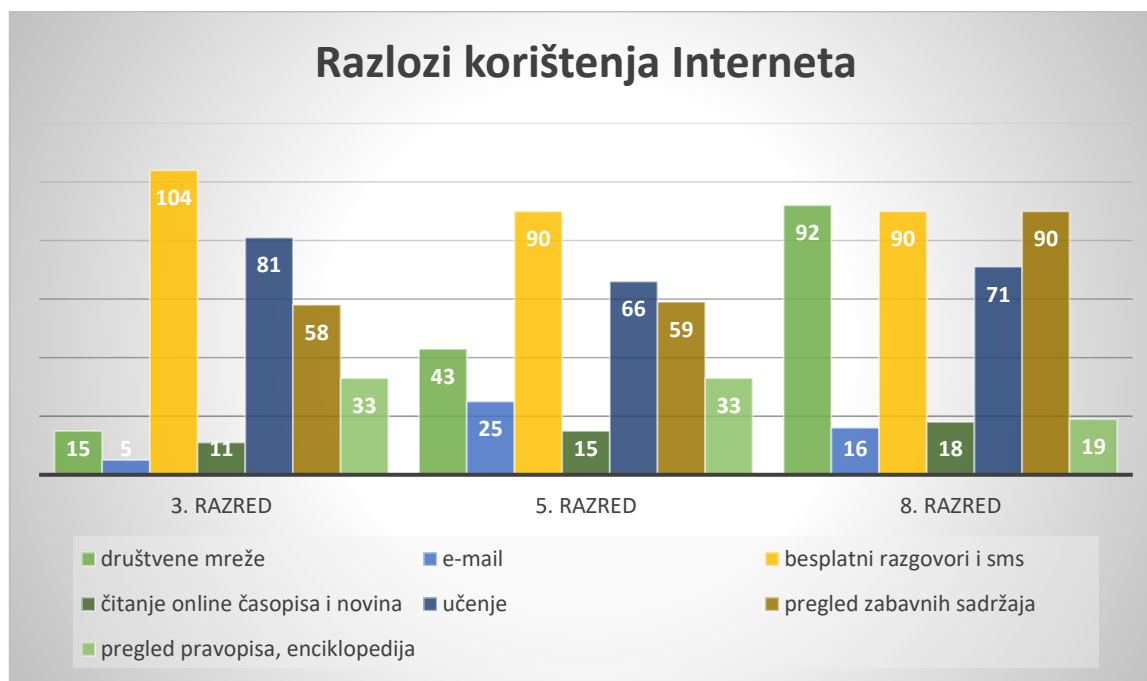
Ispitanici su odgovarali na slijedeći način:

3. razred: 15 ispitanika posjećuje društvene mreže, 5 ih komunicira putem e- maila, 104 ih besplatno razgovara i šalje poruke, 11 ih čita online časopise i novine, 81 ispitanik koristi Internet za učenje, 58 ih pregledava zabavne informacije, a 33 pregledava pravopise, enciklopedije i rječnike.

5. razred: 43 ispitanika posjećuje društvene mreže, 25 ih komunicira putem e- maila, 90 ih besplatno razgovara i šalje poruke, 15 ih čita online časopise i novine, 66 ispitanika koristi Internet za učenje, 59 ih pregledava zabavne informacije, a 33 pregledava pravopise, enciklopedije i rječnike.

8. razred: 92 ispitanika posjećuje društvene mreže, 16 ih komunicira putem e- maila, 90 ih besplatno razgovara i šalje poruke, 18 ih čita online časopise i novine, 71 ispitanik koristi Internet za učenje, 90 ih pregledava zabavne informacije, a 19 pregledava pravopise, enciklopedije i rječnike.

Grafikon 10: razlozi korištenja Interneta.

Sljedeće pitanje je trebalo ispitati način na koji učenici dolaze do informacija potrebnih za učenje te pisanje domaće zadaće. *Kada dobijem temu za zadaću, informacije pronalazim?* Bili su ponuđeni sljedeći odgovori: na Internetu, u školskim udžbenicima, pitam knjižničara za pomoć, pitam učitelja, pitam nekog u obitelji, pitam prijatelja. Mogli su se opredijeliti i za više odgovora ukoliko odgovaraju njihovim navikama.

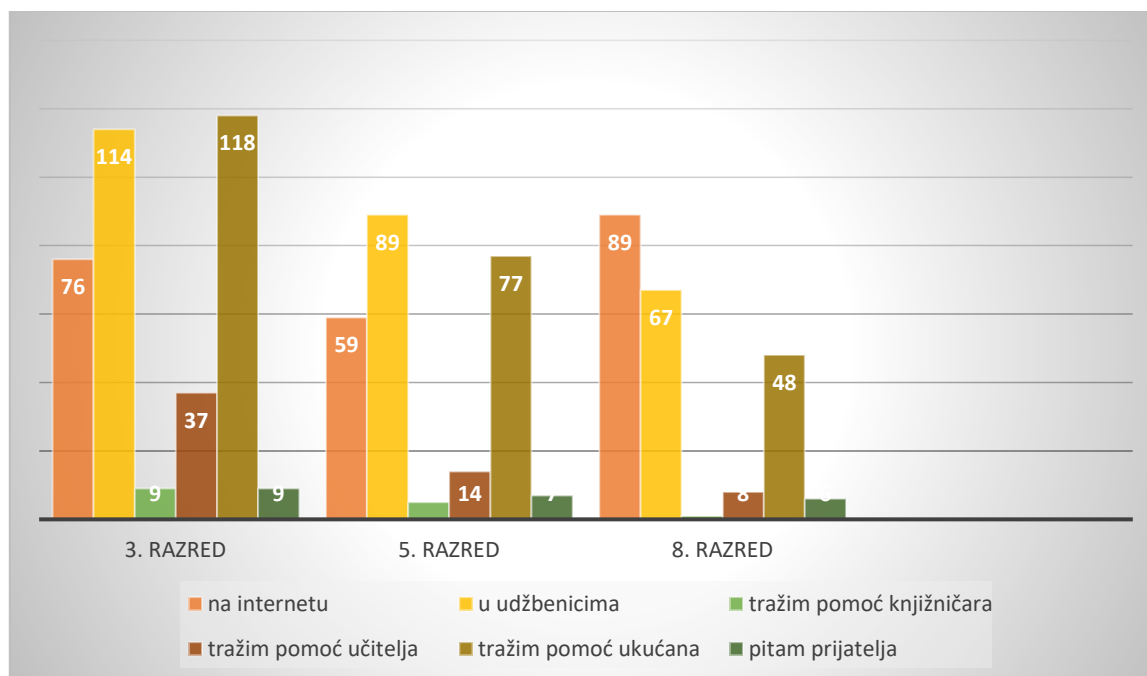
Rezultati su prikazani sljedećim brojkama:

3. razred: 76 ispitanika odgovore pronalazi na Internetu, 114 u školskim udžbenicima, 9 ispitanika traži pomoć knjižničara, 37 ih traži pomoć učitelja, 118 pita nekog u obitelji, a 9 ih pita prijatelja.

5. razred: 59 ispitanika odgovore pronalazi na Internetu, 89 u školskim udžbenicima, 5 ispitanika traži pomoć knjižničara, 14 ih traži pomoć učitelja, 77 pita nekog u obitelji, a 7 ih pita prijatelja.

8. razred: 89 ispitanika odgovore pronalazi na Internetu, 67 u školskim udžbenicima, 1 ispitanik traži pomoć knjižničara, 8 ih traži pomoć učitelja, 48 pita nekog u obitelji, a 6 ih pita prijatelja.

Grafikon 11: odabir izvora informacija.

5.5.3. GRUPA PITANJA ZA POTVRDU TREĆE HIPOTEZE

Sljedećom se grupom pitanja htjelo provjeriti koje izvore smatraju vjerodostojnima kada moraju pronaći informacije za neku školsku zadaću. Tom se skupinom pitanja htjelo potvrditi/ odbaciti hipotezu: *Učenici 3. razreda ne vrednuju informaciju, učenici 5. razreda djelomično, a 8. razreda uglavnom.*

Uvid u obrasce vrednovanja informacija pokušao se dobiti sljedećim pitanjima.

Kada pretražujem Internet za potrebe pisanja zadaća...: ponuđeni odgovori su bili: Letimično (površno) pregledavam tekst dok ne nađem na traženi pojam; Temeljito iščitavam rezultate i vodim bilješke, Ne pretražujem sadržaj Interneta za pisanje zadaća.

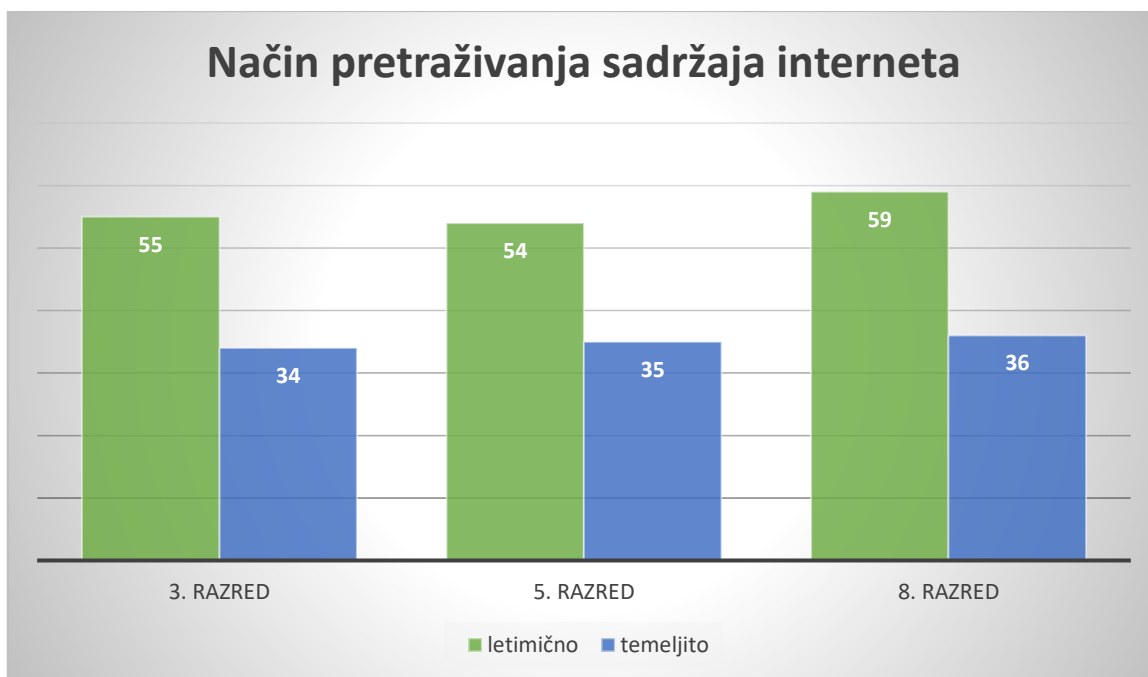
Dobiveni su sljedeći rezultati:

3. razredi: 55 ispitanika letimično pregledava tekst, njih 34 temeljito iščitava pronađene rezultate pretraživanja, a njih 48 ne pretražuje sadržaj Interneta za pisanje zadaća.

5. razred: 54 ispitanika letimično pregledava tekst, njih 35 temeljito iščitava pronađene rezultate pretraživanja, a njih 21 ne pretražuje sadržaj Interneta za pisanje zadaća.

8. razred: 59 ispitanika letimično pregledava tekst, njih 36 temeljito iščitava pronađene rezultate pretraživanja, a njih 10 ne pretražuje sadržaj Interneta za pisanje zadaća.

Grafikon 12: načini pretraživanja sadržaja interneta

Sljedećim se pitanjem željelo utvrditi provjeravaju li učenici vjerodostojnost rezultata svojega pretraživanja na Internetu. *Provjeravaš li točnost informacija na Internetu?* Ponuđeni odgovori bili su: Da, uvijek; Ponekad; Ne provjeravam; Ne jer ne znam kako bih to provjerio.

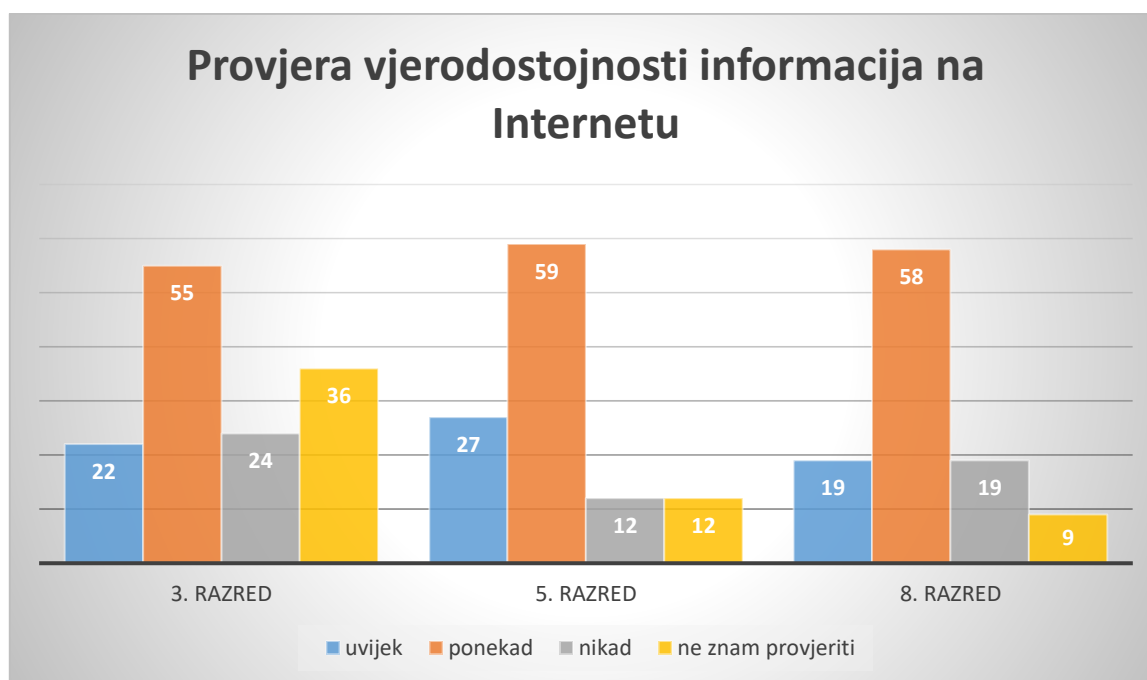
Rezultati su prikazani brojkama i grafikonom.

3. razred: 22 ispitanika uvijek provjerava točnost dobivenih informacija, 55 ponekad, 24 ih ne provjerava, a 36 ih ne zna kako provjeriti točnost informacije.

5. razred: 27 ispitanika uvijek provjerava točnost dobivenih informacija, 59 ponekad, 12 ih ne provjerava, a 12 ih ne zna kako provjeriti točnost informacije.

8. razred: 19 ispitanika uvijek provjerava točnost dobivenih informacija, 58 ponekad, 19 ih ne provjerava, a 9 ih ne zna kako provjeriti točnost informacije.

Grafikon 13: provjera vjerodostojnosti pronađenih informacija

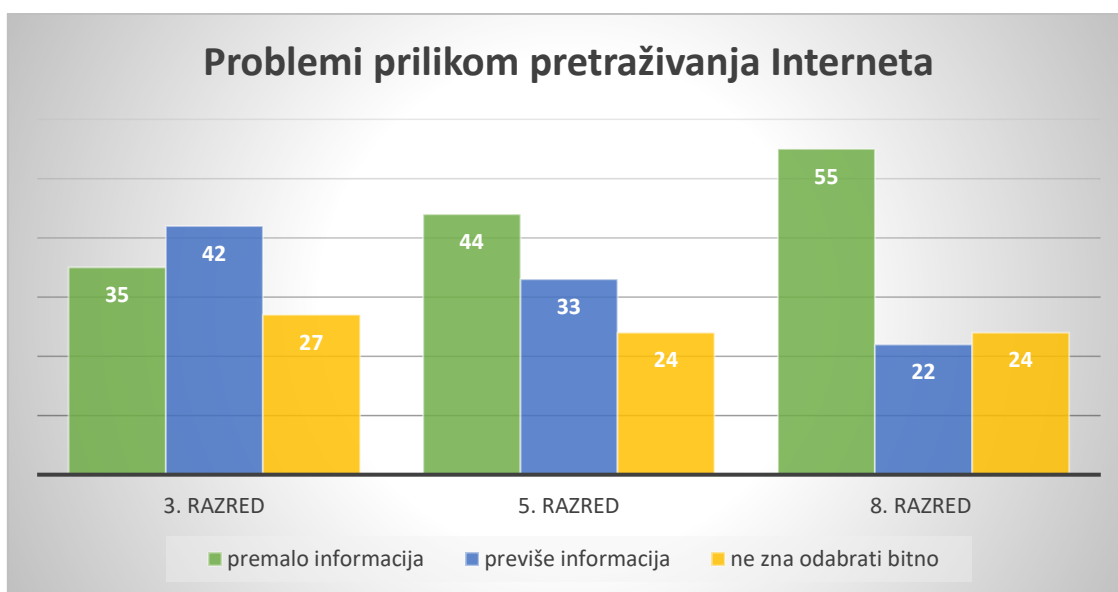
Sljedećim se pitanjem željelo ispitati na koje probleme učenici nailaze prilikom pretraživanja Interneta. *Najčešći problemi na koje nailazim prilikom pretraživanja su...*: Premalo dobivenih informacija; Previše dobivenih informacija; Ne znam kako odabrati ono što mi je potrebno; Ne pretražujem. Rezultati su dali sljedeća saznanja:

3. razred: 35 ispitanika problemom smatra premalo dobivenih informacija; 42 ih problemom smatra previše dobivenih informacija; njih 27 ne zna kako odabrati ono što im je potrebno; a njih 33 ne pretražuje Internet.

5. razred: 44 ispitanika problemom smatra premalo dobivenih informacija; 33 ih problemom smatra previše dobivenih informacija; njih 24 ne zna kako odabrati ono što im je potrebno; a njih 9 ne pretražuje Internet.

8. razredi: 55 ispitanika problemom smatra premalo dobivenih informacija; 22 ih problemom smatra previše dobivenih informacija; njih 24 ne zna kako odabrati ono što im je potrebno; a njih 4 ne pretražuje Internet.

Grafikon 14: problemi prilikom pretraživanja Interneta.

Idućim se pitanjem nastojalo provjeriti na koji način učenici pišu domaće zadaće, odnosno, kako barataju pronađenim informacijama. Na pitanje *Prilikom pisanja zadaće/ referata...:* Kombiniram pronađene rezultate s vlastitim znanjem i iskustvom; Sam pišem ne služeći se dodatnim sadržajem; Samo prepisujem. Rezultati su sljedeći:

3. razred: 86 učenika kombinira pronađene rezultate s vlastitim znanjem, 39 ih piše samostalno ne služeći se dodatnim sadržajem, a 12 ih samo prepisuje iz pronađenih izvora.

5. razred: 81 učenik kombinira pronađene rezultate s vlastitim znanjem, 23 ih piše samostalno ne služeći se dodatnim sadržajem, a 6 ih samo prepisuje iz pronađenih izvora.

8. razred: 83 učenika kombinira pronađene rezultate s vlastitim znanjem, 6 ih piše samostalno ne služeći se dodatnim sadržajem, a 16 ih samo prepisuje iz pronađenih izvora.

Sljedeće pitanje je trebalo provjeriti stavove učenika o ponuđenim izjavama vezanim uz vrednovanje znanja o pretraživanju informacija. Učenici su se mogli opredijeliti za više izjava ukoliko odgovaraju njihovim stavovima. Izjave su sljedeće: važno je znati pretraživati Internet jer je to naša budućnost; knjižnice su nam potrebne bez obzira na Google pretraživač; knjižnice nam nisu potrebne jer imamo Google pretraživač; uvijek ću prije odabrati Google pretraživač, nego online knjižnični katalog; važno je naučiti pretraživati informacije jer će mi to trebati u daljnjem školovanju; u školi sam naučio kako pretraživati informacije na Internetu; ne znam

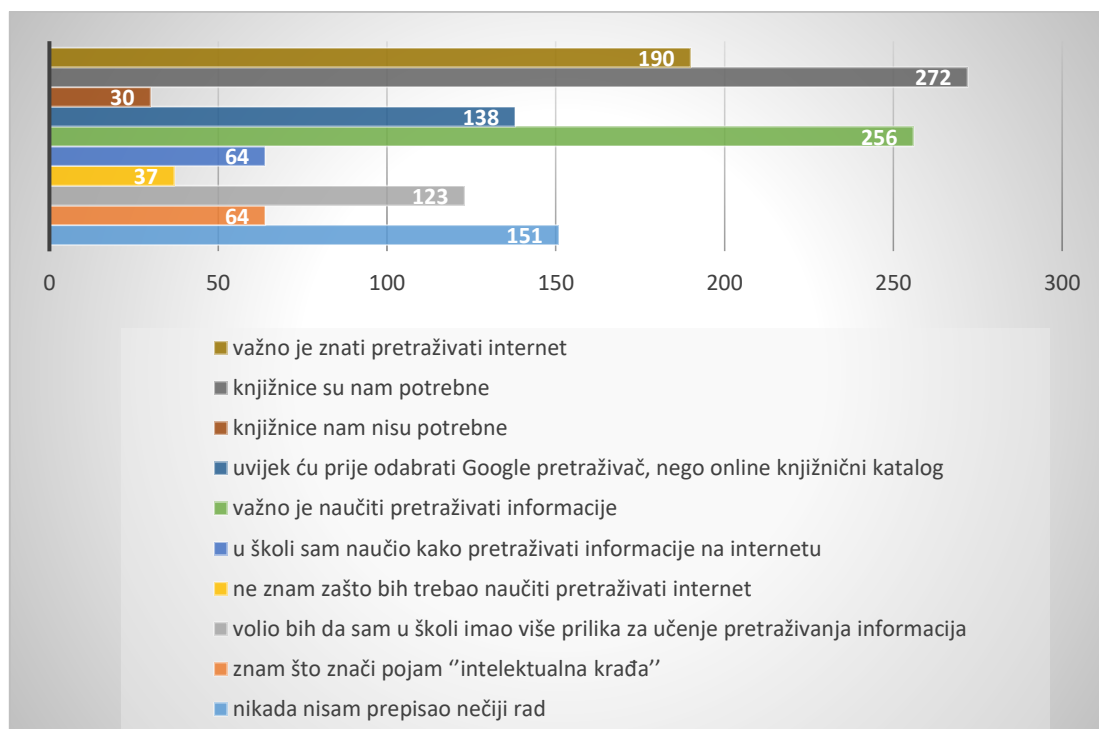
zašto bih trebao naučiti pretraživati Internet; volio bih da sam u školi imao više prilika za učenje pretraživanja informacija; znam što znači pojam "intelektualna krađa"; nikada nisam prepisao nečiji rad prilikom pisanja zadaće/ referata.

Od ukupnog broja anketiranih učenika (njih 352), rezultati su sljedeći:

190 učenika smatra da je važno znati pretraživati Internet; 272 učenika smatra knjižnice potrebnima bez obzira na Google pretraživač; 30 učenika smatra da nam knjižnice nisu potrebne; 138 učenika uvijek će prije odabrati Google pretraživač, nego online knjižnični katalog; 256 učenika smatra važnim naučiti pretraživati informacije; 64 učenika je izjavilo da je u školi naučio kako pretraživati informacije na Internetu; 37 učenika ne zna zašto bi trebali naučiti pretraživati Internet; 123 njih bi voljelo da je u školi imalo više prilika za učenje pretraživanja informacija; 64 učenika zna što znači pojam "intelektualna krađa"; 151 učenik izjavljuje da nikada nije prepisao nečiji rad prilikom pisanja zadaće/ referata.

Zadnjim dvijema tvrdnjama se željela ispitati i etička uporaba informacija. Vidljivo je da je malen broj ispitanika upoznat s pojmom "intelektualne krađe" (23%), ali zato se prevelik broj ispitanika ne libi prepisati tuđi rad (57%).

Grafikon 15: stavovi učenika o pretraživanju informacija.

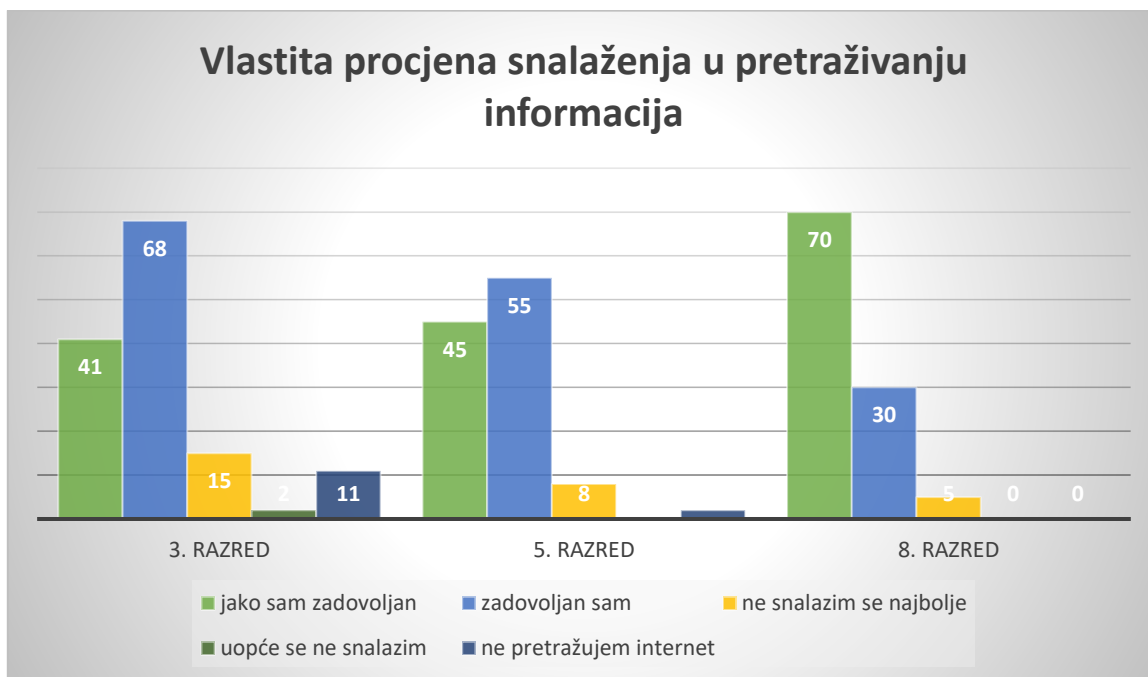
Kako ocjenjuješ svoje znanje o pretraživanju informacija na Internetu? Pitanje je na koje su učenici morali dati subjektivan stav prema svojem znanju. Od ponuđenih odgovora, morali su odabrati jedan: Jako sam zadovoljan svojim znanjem o pretraživanju; Zadovoljan sam, iako se ponekad ne snalazim dovoljno dobro; Smatram da se ne snalazim dovoljno dobro; Uopće se ne snalazim; Ne pretažujem Internet.

3. razred: 41 ispitanik je jako zadovoljan svojim znanjem o pretraživanju; 68 ih je zadovoljno, iako se ponekad ne snalaze dovoljno dobro; 15 ih smatra da se ne snalaze dovoljno dobro; 2 ih se opće ne snalazi; a 11 ih ne pretažuje Internet.

5. razred: 45 ispitanika je jako zadovoljno svojim znanjem o pretraživanju; 55 ih je zadovoljno, iako se ponekad ne snalaze dovoljno dobro; 8 ih smatra da se ne snalaze dovoljno dobro; 0 ih se opće ne snalazi; a 2 ih ne pretažuje Internet.

8. razred: 70 ispitanika je jako zadovoljno svojim znanjem o pretraživanju; 30 ih je zadovoljno, iako se ponekad ne snalaze dovoljno dobro; 5 ih smatra da se ne snalaze dovoljno dobro; 0 ih se opće ne snalazi; i 0 ih ne pretažuje Internet.

Grafikon 16: vlastite procjene snalaženja u pretraživanju informacija.

Uslijedila su i dva posljednja pitanja o upoznatosti s pojmom informacijske pismenosti i vlastito mišljenje o tome koliko su pismeni.

Prema tvom mišljenju, što je informacijska pismenost? Rezultati su vrednovani u tri stupnja prema njihovim odgovorima: zna, djelomično zna i ne zna. Većina učenika je pitanje ostavila neriješeno ili bi odgovorila "ne znam" bez pokušaja objašnjenja zadanog pojma.

3. razred: 7 učenika zna što je informacijska pismenost, 18 djelomično zna, a 112 ne zna.

5. razred: 5 učenika zna što je informacijska pismenost, 18 djelomično zna, a 87 ne zna.

8. razred: 11 učenika zna što je informacijska pismenost, 20 djelomično zna, a 74 ne zna.

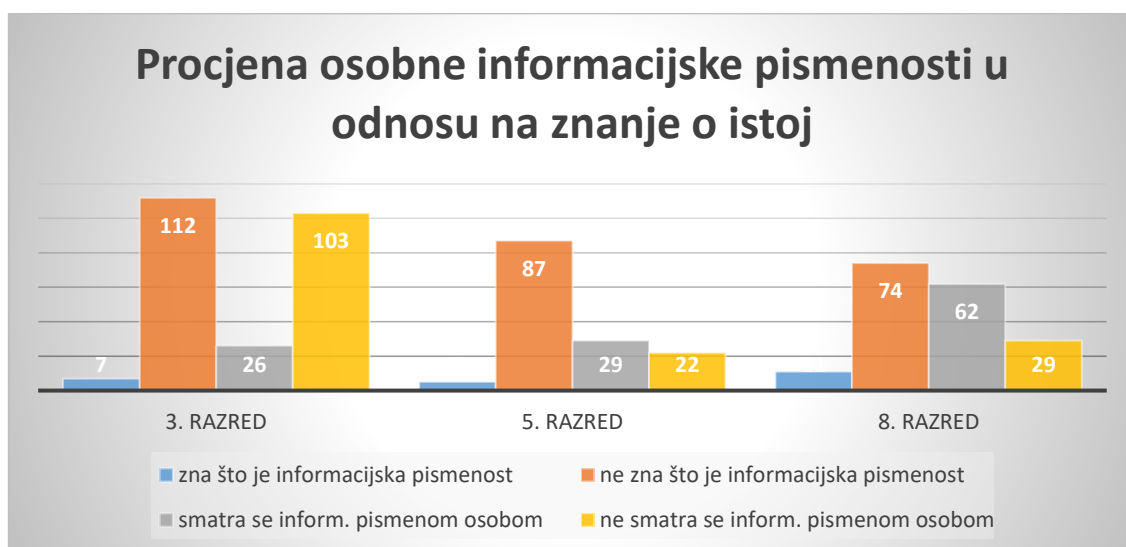
Smatraš li sebe informacijski pismenom osobom? Rezultati su vrednovani u tri stupnja prema njihovim odgovorima: smatram, nisam siguran i ne smatram.

3. razred: 26 učenika se smatra informacijski pismenom osobom, 8 ih nije sigurno, a 103 ih se ne smatra informacijski pismenim.

5. razred: 29 učenika se smatra informacijski pismenom osobom, 59 ih nije sigurno, a 22 ih se ne smatra informacijski pismenim.

8. razred: 62 učenika se smatra informacijski pismenom osobom, 14 ih nije sigurno, a 29 ih se ne smatra informacijski pismenim.

Grafikon 17: procjene osobne informacijske pismenosti u odnosu na znanje o istoj.

5.6. ANALIZA REZULTATA ISTRAŽIVANJA

Provedeno istraživanje ima ograničenja i nedostatke. U istraživanju je korišten namjerni uzorak (N=352) zbog čega je generalizacija dobivenih rezultata ograničena samo na jednu osnovnu školu.

Pitanja su osmišljena u svrhu provjeravanja informacijskog ponašanja učenika jedne osnovne škole. Provjeravale su se navike pristupa informacijama, mogu li učenici uspješno locirati informaciju, odnosno koje izvore koriste pri pretraživanju informacija. Također, ispitivao se njihov odnos prema pronađenim informacijama, odnosno vrednuju li ono što pronalaze te kako koriste te informacije.

Razina informacijske pismenosti utvrđivala se provjerom istinitosti četiri unaprijed postavljene hipoteza na temelju analize njihovih odgovora.

Pitanja o korištenju Interneta i knjižnice, koncipirana su na način da se dobije uvid u kvantitetu i kvalitetu korištenja suvremenih i tradicionalnih izvora znanja.

Prva hipoteza, *učenici 3. razreda za pristup informaciji češće koriste tradicionalne izvore nego Internet*, pokazala se točnom.

Od učenika 3. razreda očekivalo se da Internet koriste uglavnom za igru i komunikaciju, što je i potvrđeno, no uspostavilo se da ga u velikoj mjeri koriste i za učenje, odnosno za prikupljanje informacija koje su im potrebne za izvršavanje školskih zadaća. Potvrđeno je da se učenici 3. razreda za prikupljanje informacija najviše oslanjaju na pomoć članova obitelji te na školske udžbenike. Internet je za prikupljanje informacija zauzeo treće mjesto.

Druga hipoteza, *učenici 5. i 8. razreda za pristup informaciji češće koriste Internet nego tradicionalne izvore*, pokazala se djelomično točnom.

Od učenika predmetne nastave se očekivalo da se u njihovoj dobi i u današnje vrijeme češće oslanjaju na Internet nego na tradicionalne izvore znanja. To je potvrđeno u skupini učenika 8. razreda, međutim, učenici 5. razreda se češće opredjeljuju za druge izvore nego za Internet. Na prvom mjestu se oslanjaju na školske udžbenike, zatim na pomoć članova obitelji dok je Internet tek na trećem mjestu što ovu hipotezu djelomično opovrgava.

Najmanji postotak odgovora dobila je knjižnica – knjižničaru za pomoć će se obratiti svega nekolicina ispitanika. Rezultati također daju podatak da članstvo u knjižnici opada sa starosti ispitanika pa time i učestalost posjeta knjižnici. Broj djece koja uopće ne posjećuje knjižnicu također raste njihovim odrastanjem pa tako 24% ispitanika 8. razreda uoće ne posjećuje knjižnicu. Knjižnica je ustanova koja djeci i dalje uglavnom služi za posudbu knjiga (92%) te za čitanje (61%). Ostale usluge su premalo ili nikako zastupljene u navikama današnjih učenika. To je podatak koji pokazuje potrebu za upoznavanjem djece sa uslugama knjižnice i ulogom knjižnice u zajednici, te s korištenjem i pretraživanjem informacija na mrežnim stranicama knjižnice. Učenici su dakle u samom početku obrazovanja „zakinuti“ za korisnost korištenja knjižnicom u informativne svrhe.

Time je potvrđena četvrta hipoteza, koja navodi da *Učenici nisu dovoljno upoznati s ulogom (školske, narodne) knjižnice u društvu, i ne koriste sve njezine usluge.*

Treća hipoteza da *učenici 3. razreda ne znaju vrednovati informaciju, učenici 5. razreda djelomično, a 8. razreda uglavnom* pokazala se netočnom. Očekivalo se da učenici 3. razreda nemaju razvijen kritički stav prema pronađenoj informaciji, no da on s godinama raste pa je tako vidljiv u 5. razredu, dok je u 8. potpuno razvijen. Djeca u svim ispitanim skupinama u gotovo jednakom broju informaciji prilaze površno te letimično pregledavaju prema ključnim riječima. Rezultati ukazuju na podatak da istinitost informacije najčešće provjeravaju učenici 5. razreda, a najrjeđe učenici 8. razreda što opet ne potvrđuje postavljenu hipotezu. Najveću zastupljenost dobio je odgovor ponekad, što bi moglo ukazivati i na nesigurnost u postavljeno pitanje. Među učenicima 3. razreda mnogo je one djece koja ne znaju kako provjeriti pronađenu informaciju što opet ukazuje na nedovoljnu edukaciju o načinu pretraživanja i evaluaciji izvora. Na to ukazuje i podatak iz ankete da bi čak 35% ispitanika voljelo da su u školi više naučili o pretraživanju informacija.

Zbog svega navedenog, učenicima je sigurnije osloniti se na pomoć udžbenika i članova obitelji jer smatraju te informacije provjerenima i njima vjeruju (3. i 5. razred). Na taj način oni pokazuju da vrednuju informaciju, stoga i ne biraju izvore kojima se ne znaju služiti i koje ne znaju provjeriti. Te informacije kombiniraju s već postojećim znanjem i time pokazuju da su na tragu informacijske pismenosti iako još ne barataju tim pojmom.

Analiza rezultata istraživanja pokazala je kako djeca u osnovnoj školi još nisu upoznata sa pojmom informacijske pismenosti. Ovo je pokazatelj kako sintagma informacijska pismenost izostaje u rječniku njih samih, kao i u rječniku učitelja i okoline. Taj podatak ne čudi jer mnogi odrasli ljudi ne poznaju ovu sintagmu.

6. ZAKLJUČAK

Ovaj rad bavio se temom osnovnoškolskog obrazovanja te ulogom i zadaćama škole i školske knjižnice u informacijskom opismenjivanju učenika. Suvremena škola bi uz pomoć suvremene tehnologije trebala staviti u funkciju sve izvore znanja i poticati njihovo korištenje u svrhu učenja i istraživanja. Kvalitetan pristup informacijama rezultirao bi informacijski pismenim učenicima spremnima za cjeloživotno učenje. Istraživanjem stručne i znanstvene literature, kao i provedenim istraživanjem u školi, zaključeno je da informacijske potrebe korisnika postoje, kao i to da je snalaženje u obilju informacija vrlo teško. U tom kontekstu važna je uloga učitelja kao i školskog knjižničara koji se u odgojno-obrazovni proces uključuje kao učitelj-knjižničar i postaje poveznica između informacije, učenika i učitelja.

Istraživanje za potrebe kojeg je provedena anketa s učenicima trećih, petih i osmih razreda OŠ Tituša Brezovačkog u Zagrebu pokazalo je da učenici koriste i tradicionalne i suvremene izvore znanja. Oslanjajući se na školske udžbenike kao pouzdan i relevantan izvor informacija kojemu vjeruju, učenici nisu usvojili potrebu za provjerom vjerodostojnosti informacija pronađenih na Internetu. U tom kontekstu naglašena je uloga učitelja koji treba osposobiti učenike za tu vještinu od najranije dobi.

Istraživanje donosi i rezultate koji ulogu knjižnice svode na posudbu knjiga. Naglasak je ovdje na ulozi knjižničara koji bi trebao biti koordinator u razmjeni znanja, a knjižnica informacijsko središte škole.

Zaključci su:

- Učenici 3. i 5. razreda više se oslanjaju na provjerene tradicionalne izvore podataka, iako za potrebe istraživanja koriste i Internet.
- Učenici 8. razreda informacije češće pronalaze na Internetu nego u tradicionalnim izvorima.
- Informacije su nedovoljno vrednovane od strane svih ispitanika

- Članstvo u knjižnici opada s odrastanjem učenika.
- Knjižnicu uglavnom koriste za posudbu knjiga i čitanje.
- Uglavnom ne razumiju pojam informacijske pismenosti.

Prijedlozi za poboljšanje:

- Potrebna je dodatna promidžba knjižnice i upućivanje učenika na sve njene usluge.
- Potrebno je kvalitetnije obrazovanje učitelja kao metodičara pri poučavanju informacijske pismenosti.
- Osnovna škola bi trebala biti mjesto susreta s informacijskom pismenošću koja učenike priprema za cjeloživotno učenje koje je nužno za kvalitetan život te profesionalno, društveno i duhovno ostvarenje pojedinca.

Istraživanje je provedeno u samo jednoj školi i zaključke koje donosi nije moguće generalizirati, no oni daju naslutiti na određena informacijska ponašanja i navike učenika te dobi.

LITERATURA:

- Catts, Ralph; Lau, Jesus. Towards information literacy indicators. Unesco: Paris, 2008.
URL: <http://unesdoc.unesco.org/images/0015/001587/158723e.pdf>
- Dijanošić, Branko. Funkcionalna pismenost polaznika osnovnog obrazovanja odraslih od trećeg do šestog obrazovnog razdoblja. Andragoški glasnik Vol. 16, br. 1, 2012, str. 21-31. URL: https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=152028
- Dijanošić, Branko. Prilozi definiranju pojma funkcionalne pismenosti. Andragoški glasnik Vol. 13, br. 1, 2009, str. 25-35. URL: <http://www.andragosko.hr/attachments/article/11/1-2009-N.pdf#page=25>
- Došen Dobud, Anka. Malo dijete veliki istraživač. Zagreb: Alinea, 2005
- Državni zavod za statistiku. URL: <https://www.dzs.hr/>
- Galić, Sanja. Suvremeno školsko knjižničarstvo. Život i škola, br. 28 (2/2012.), god. 58., str. 207. – 218.
- Gorman, Michael. Postojana knjižnica: tehnologija, tradicija i potraga za ravnotežom. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2006.
- Hrvatska enciklopedija. URL: <http://www.enciklopedija.hr/>
- Institut sinergije, znanosti i društva. URL: <http://iszd.hr/HRstat/>
- Jerčić, Maja; Sitar, Jelena. Učimo učiti. Što je kvalitetno znanje i kako ga stjecati. Zagreb: Element, 2013.
- Lasić-Lazić, Jadranka. Informacijska tehnologija u obrazovanju. Zagreb: Zavod za informacijske studije, 2014.
- Lasić-Lazić, Jadranka; Špiranec, Sonja; Banek Zorica, Mihaela. Izgubljeni u novim obrazovnim okruženjima – pronađeni u informacijskom opismenjivanju. Medij. istraž. (god. 18, br. 1) 2012. (125-142). URL: <https://hrcak.srce.hr/file/127116>
- Lau, Jesus. Smjernice za informacijsku pismenost u cjeloživotnom učenju : završna verzija, recenzirano 30. srpnja 2006. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2011.

- Machala, Dijana. Knjižničarske kompetencije, pogled na razvoj profesije. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada, Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, 2015.
- Miočić, Petra. Smjernice za informacijsku pismenost u cjeloživotnom učenju : završna verzija / Jesús Lau, predsjednik IFLA-ine Sekcije za informacijsku pismenost. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 55, 2(2012), 172-173. URL: <https://hrcak.srce.hr/106563>
- Mlinarević, Izabela; Stanić, Ivana; Zdravec, Tamara. Primjena informacijske i komunikacijske tehnologije u odgojnoobrazovnom sustavu kao polazište nastavi usmjerenoj na učenika u osnovnim i srednjim školama. Knjižničarstvo : glasnik Društva knjižničara Slavonije i Baranje, godina XIX, broj 1-2.2015.
- Nacionalni kurikulum. Međupredmetne teme. URL: <http://www.kurikulum.hr/wp-content/uploads/2016/02/UCITI-KAKO-UCITI-FINAL-18.2.pdf>
- Narodne novine. Strategija obrazovanja, znanosti i tehnologije. URL: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2014_10_124_2364.html
- Rubinić, Dora; Stričević, Ivanka. Visokoškolska knjižnica u programima informacijskog opismenjivanja studenata: Istraživanje programa sveučilišne knjižnice Sveučilišta Karl- Franzens Graz. Vjesnik bibliotekara Hrvatske 54, 4(2011), 23-48
- Standard za školske knjižnice, URL: <http://www.nsk.hr/wp-content/uploads/2012/01/Standard-za-%C5%A1kolske-knji%C5%BEnice.pdf>
- Stričević, Ivanka. Pismenosti 21. stoljeća: učenje i poučavanju informacijskom okruženju. Zrno: časopis za obitelj, vrtić i školu (0353-636X) XXII (2011), 97-98; 2-5
- Špiranec, Sonja. Informacijska pismenost - ključ za cjeloživotno učenje. Edupoint časopis, 2003. URL: <http://edupoint.carnet.hr/casopis/17/clanci/1.html>
- Špiranec, Sonja; Banek Zorica, Mihaela. Informacijska pismenost: teorijski okvir i polazišta. Zagreb: Zavod za informacijske studije, 2008.

- Špiranec, Sonja; Lasić – Lazić, Jadranka. Obrazovna uloga knjižnica: Priprema građana za Europu znanja. //Vjesnik bibliotekara Hrvatske 48, 1(2005), Str. 46-55. URL: [https://www.hkdrustvo.hr/datoteke/141/vbh/God.48\(2005\),br.1](https://www.hkdrustvo.hr/datoteke/141/vbh/God.48(2005),br.1)
- Tkalac Verčić, Ana; Sinčić Ćorić, Dubravka; Pološki Vokić, Nina. Priručnik za metodologiju istraživanja rada: kako osmisliti, provesti i opisati znanstveno i stručno istraživanje. Zagreb: M.E.P. d.o.o., 2010.
- Vrkić Dimić, Jasmina. Suvremeni oblici pismenosti. Šk. vjesn. 63, 3 (2014) 381-394

ANKETNI UPITNIK

Ovaj anketni listić nastao je u svrhu pisanja diplomskog rada. Njime se nastoji ispitati informacijsko ponašanje učenika trećih, petih i osmih razreda Osnovne škole Tituša Brezovačkog u Zagrebu.

Anketa je anonimna i tvoji odgovori će se koristiti samo za potrebe ovog diplomskog rada.

UPUTA: Upiši znak X u kružić ispred onog odgovora koji se odnosi na tebe (samo jedan).

Tamo gdje je tako navedeno, odaberi više odgovora.

Spol

☐

Muški

☐

Ženski

Koji razred trenutno pohađaš?

☐

Treći

☐

Peti

☐

Osmi

Opći uspjeh

☐

Odličan (5)

☐

Vrlo dobar (4)

☐

Dobar (3)

☐

Dovoljan (2)

Koju srednju školu želiš upisati? Odgovaraju samo učenici 8. razreda.

- ☐ Gimnaziju (nakon koje želim studirati)
- ☐ Strukovna škola (npr. frizerka, automehaničar, medicinska sestra, vodoinstalater...)

Član sam gradske knjižnice.

- ☐ Da, član sam gradske knjižnice.
- ☐ Nisam još, ali planiram se uskoro učlaniti.
- ☐ Nisam i ne planiram se učlaniti.

Koliko često odlaziš u gradsku knjižnicu?

- ☐ jednom tjedno
- ☐ jednom mjesečno
- ☐ jednom godišnje
- ☐ ne odlazim u gradsku knjižnicu

U školsku knjižnicu odlazim da bih (moguće više odgovora):

- ☐ posudio knjigu za lektiru
- ☐ posudio literaturu za zadaću/ referat
- ☐ čitao periodiku (novine, časopise...)
- ☐ učio
- ☐ ispunio slobodno vrijeme ("slobodni" sat)
- ☐ koristio multimediju (igratio igrice, „surfao” Internetom)

S kojim od navedenih programa i usluga koje nudi tvoja knjižnica si upoznat?

(moguće više odgovora)

- ☐ Posudba knjiga i stripova
- ☐ Posudba audiovizualne građe (DVD i CD)
- ☐ Korištenje računala i mogućnost ispisa (printanja)
- ☐ Pristup internetu
- ☐ Igranje igrica na računalu
- ☐ Druženje sa prijateljima u dječjem ili teen kutku
- ☐ Čitanje popularnih dječjih časopisa (OK, Smib, Modra Lasta...)
- ☐ Pomoć pri pisanju školskih zadaća i zadataka
- ☐ Korištenje literature i građe za pomoć u pisanju školske zadaće (Drvo znanja, Moj planet, enciklopedije, rječnici)
- ☐ Različite likovne i kreativne radionice koje knjižnica organizira
- ☐ Književni susreti
- ☐ Posjet izložbi

Jesu li te tijekom školovanja učitelji upućivali na korištenje knjižnice?

- ☐ Da, jesu.
- ☐ Ne, nisu.
- ☐ Jesu, ali nisam se služio knjižnicom.
- ☐ Nisu, ali sam se služio knjižnicom.

Kada dobijem temu za zadaću, informacije pronalazim (moguće više odgovora):

- ☐ na internetu
- ☐ u školskim udžbenicima
- ☐ pitam knjižničara za pomoć
- ☐ pitam učitelja za pomoć
- ☐ pitam nekog u obitelji za pomoć
- ☐ pitam prijatelja za pomoć

Koliko često koristiš Internet?

- ☐ Svakodnevno.
- ☐ Jednom do dva puta tjedno.
- ☐ Rjeđe od jednom do dva puta tjedno.

Internetom se služim da bih (moguće više odgovora):

- ☐ posjećivao društvene mreže (Facebook, Twitter, Instagram...)
- ☐ komunicirao putem e-maila
- ☐ besplatno razgovarao i slao poruke (WhatsApp, Viber, Skype...)
- ☐ čitao online časopise i novine
- ☐ učio za školu (pisanje referata, zadaća, traženje dodatnog materijala)
- ☐ pregledavao zabavne informacije (o poznatima i slavnima, o glazbi, filmu...)
- ☐ pregledavao pravopise, enciklopedije, rječnike

Kada pretražujem Internet za potrebe pisanja zadaća/ referata:

- ☐ letimično pregledavam tekst dok ne nađem na traženi pojam
- ☐ temeljito iščitavam rezultate i vodim bilješke
- ☐ ne pretražujem sadržaj internet za pisanje zadaća/ referata

Provjeravaš li točnost informacija na Internetu?

- ☐ Da, uvijek.
- ☐ Ponekad.
- ☐ Ne provjeravam.
- ☐ Ne jer ne znam kako bih to provjerio.

Najčešći problemi na koje nailazim prilikom pretraživanja su:

- ☐ premalo dobivenih informacija
- ☐ previše dobivenih informacija
- ☐ ne znam kako odabrati ono što mi je potrebno
- ☐ ne pretražujem

Prilikom pisanja zadaće/ referata:

- ☐ kombiniram pronađene rezultate s vlastitim znanjem i iskustvom
- ☐ sam pišem ne služeći se nikakvim dodatnim sadržajem
- ☐ samo prepisujem

Upiši znak X pored tvrdnje koja se odnosi na tebe (moguće više odgovora):

- ☐ važno je znati pretraživati internet jer je to naša budućnost
- ☐ knjižnice su nam potrebne bez obzira na Google pretraživač
- ☐ knjižnice nam nisu potrebne jer imamo Google pretraživač
- ☐ uvijek ću prije odabrati Google pretraživač, nego online knjižnični katalog
- ☐ važno je naučiti pretraživati informacije jer će mi to trebati u daljnjem školovanju
- ☐ u školi sam naučio kako pretraživati informacije na internetu
- ☐ ne znam zašto bih trebao naučiti pretraživati internet
- ☐ volio bih da sam u školi imao više prilika za učenje pretraživanja informacija
- ☐ znam što znači pojam „intelektualna krađa”
- ☐ nikada nisam prepisao nečiji rad prilikom pisanja zadaće/ referata

Kako ocjenjuješ svoje znanje o pretraživanju na internetu:

- ☐ Jako sam zadovoljan svojim znanjem o pretraživanju.
- ☐ Zadovoljan sam, iako se ponekad ne snalazim dovoljno dobro.
- ☐ Smatram da se ne snalazim dovoljno dobro.
- ☐ Uopće se ne snalazim.
- ☐ Ne pretražujem internet.

Prema tvom mišljenju, što je informacijska pismenost?

Smatraš li sebe informacijski pismenom osobom? Zašto?

Hvala na sudjelovanju!